

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaalteaduste valdkond
Ühiskonnateaduste instituut
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava

Marleen Otsus

Põhikooli õpilaste ja õpetajate kommunikatsioon sotsiaalmeedias: õpilaste kogemus

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Prof. Andra Siibak

Tartu 2018

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD.....	7
1.1. Sotsiaalmeedia kujuteldav auditoorium	7
1.1.1. Privaatsus sotsiaalmeedias	8
1.2. Õpetajad ja õpilased Facebooki kasutajatena	10
1.2.1. Õpetajate Facebooki kasutuspraktikad.....	10
1.2.2. Õpilaste Facebooki kasutuspraktikad.....	12
1.2.3. Õpetajate ja õpilaste interaktsioon sotsiaalmeedias	13
1.3. Uurimisküsimused	16
2. VALIM JA MEETOD	17
2.1. Valim	17
2.2. Meetod	21
2.2.1. Andmeanalüüsimetod.....	24
3. TULEMUSED	25
3.1. Õpilaste ja õpetajate sõprus Facebookis	25
3.2. Õpetajate ja õpilaste interaktsioon sotsiaalmeedias	27
3.3. Õpetajad kui sotsiaalmeedia kasutajad: õpilaste vaade	29
3.3.1. Õpetaja professionaalne eneseväljendus: õpilaste vaade	30
3.3.2. Õpetaja personaalne eneseväljendus: õpilaste vaade	31
3.3.3. Õpetaja kuvand sotsiaalmeedias ja klassiruumis	31
3.3.4. Ebasobivad sotsiaalmeedia postitused õpilaste arvates.....	34
4. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON	37
4.1. Milliste sotsiaalmeedia kasutajatena tajuvad õpilased enda õpetajaid?.....	37
4.3. Milline on õpetajate-õpilaste interaktsioon sotsiaalmeedias?	39
4.3. Millised sotsiaalmeedia sisuloojad on õpetajad õpilaste arvates?	40
4.4. Meetodi kriitika ning edasised uuringud	42
KOKKUVÕTE	45
SUMMARY	47
KASUTATUD KIRJANDUS	49
LISAD	53
LISA 1. Bakalaureusetöö intervjuukava	53
LISA 2. Projektiivtehnika ülesanded	57

LISA 3. Lapsevanema nõusoleku vorm.....	59
Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks	61

SISSEJUHATUS

Õpetajate ja õpilaste omavahelise kommunikatsiooni piirid on laienenud ühiskonna arengu ning sealhulgas tehnoloogia arengu tõttu. Varasemalt füüsilises ruumis toimunud omavaheline suhtlus on nüüdseks paljuski kolinud internetti ning sotsiaalmeedia avarustesse. Sotsiaalmeedia on andnud nii õpetajatele kui õpilastele võimaluse ligi pääseda infole, mis varasemalt on olnud kättesaamatu ning privaatne. Võimalus sotsiaalmeediast üksteise kohta infot saada võib aga mõlema osapoole silmis mõjutada nii õpetaja kui õpilase kuvandit ning see omakorda õpetaja – õpilase omavahelist suhtlust kooliruumis.

USA näitel on olnud mitmeid tuliseid debatte küsimuse üle, kas õpetajate ja õpilaste suhtlus sotsiaalmeedias on üldse eetiline ja legaalne (Lehrer, 2011). Õpetajate ja õpilaste suhtlust sotsiaalmeedias on uuritud ka Euroopas. Näiteks Iisraelis õpilaste arusaamade põhjal ankeetküsitluste kaudu õpetajate ja õpilaste vahelisest sotsiaalmeedia suhtlust uurides leiti, et õpetajate roll on infoajastu tõttu pidevas muutumises (Hershkovzt, Forkosh-Baruch, 2017). Hershkovzti ja Forkosh-Baruchi (2017) uuringu põhjal on selle muutuse taga põhiline roll just sotsiaalmeedial, laiendades õpetajate ja õpilaste omavahelise suhtluse võimaluste piire. See võib mõjutada vastastiku tajumist, mis võib muuta õpetaja-õpilase suhteid ning traditsioonilist õpetaja-õpilase rolli ja hierarhilist positsiooni koolistruktuuris (*ibid.*). Erinevalt põhikooliealistest noortest on õpetajate-õpilaste suhtluse teemasid uuritud peamiselt keskkooliõpilaste ning tudengite seas (Sheldon, 2016; Froment, Garcia Gonzalez, Bohorquez, 2017).

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada põhikooli õpilaste arvamuste ja kogemuste põhjal õpetajate ja õpilaste interaktsiooni sotsiaalmeedias. Siiani on Eestis läbi viidud mitmeid uuringuid laste ja sotsiaalmeedia kasutamise teemadel. Samuti on mõningaid üksikuid uuringuid, kus on analüüsitud õpetajate-õpilaste sotsiaalvõrgustike suhtlust või sellest suhtlusest tingitud privaatsuse eripärasid sotsiaalmeedias. Näiteks Kädli Rooste (2013) „Algklassiõpetajate ja -õpilaste suhtlustrendid Facebookis: õpetajate kogemused“, Sandra Räime (2014) „Õpetajate nägemus privaatsusest sotsiaalmeedias“. Kõik siiani läbiviidud uuringud on keskendunud õpetajapoolsele arvamusele ja käitumisele, kuid õpilaste vaatevinklist pole sarnaseid uuringuid Eestis veel siiani läbi viidud.

Minu bakalaureusetöö fookuses on eelkõige õpetajate ja õpilaste interaktsioon sotsiaalmeedias. Analüüsin, kuidas õpilased tajuvad õpetajaid sotsiaalmeedia kasutajatena, mida toob kaasa omavaheline sotsiaalmeedia sõprus, kuidas erineb õpilaste arvates õpetaja kuvand klassiruumis tema sotsiaalmeedia kuvatud „minast“ ning milline on õpilaste arvates õpetajate-õpilaste omavaheline sotsiaalmeedia kommunikatsioon. Uurimaks seda, milline on õpilaste vaade õpetajate sotsiaalmeedia kasutusele, viisin läbi viis fookusgrupi-intervjuud põhikooliealiste 13 – 16 – aastaste noortega, kellel on kõigil sotsiaalmeedias sõbraks vähemalt üks õpetaja.

Bakalaureusetöö on järg minu seminaritööle, mille tulemustest selgus, et õpilaste jaoks on oluline õpetaja koolis oleva kuvandi edasikandumine sotsiaalmeediasse. Seminaritöös läbi viidud intervjuudest selgus, et õpetaja-õpilase sotsiaalmeedia suhtluse sisul on kindlad piirid ja teemad. Samuti on õpilastel kindlad vaated selles osas, mida õpetajad ei peaks sotsiaalmeedias tegema. Eelnevad tulemused ajendasid teemat põhjalikumalt edasi uurima.

Teema uurimine on oluline, et saada aru, kas ja milline õpetajapoolne sotsiaalmeedia kasutus on õpilaste hinnangul sobilik ning milline mitte. Uuringu tulemustest võiks olla kasu õpetajatel, koolijuhtidel ja teistel spetsialistidel, kelle töövaldkonnad puudutavad õpilase-õpetaja suhteid. Muuhulgas võiksid uuringu tulemused anda olulist sisendit nendele koolidele, kus kaalutakse võimalusi loomaks enda koolisisene sotsiaalmeedia kasutuse juhend või hea tava. Oluliseks pean just ebasobivate sotsiaalmeedia postituste ja sisu loomist, mida varasemalt on uuritud väga vähe.

Teema ise on aga pälvunud tähelepanu paljudes riikides. Näiteks Austraalias koostatud ning vastu võetud sotsiaalmeedia poliitika käsiraamat loob õpetajatele struktuuri reeglite ja näidetega, kuidas sotsiaalmeedias tegutseda (Social Media Policy, 2018), sest on oluline, et laste ja noortega töötavad asutused kasutaksid sotsiaalmeediat jälgides parimaid võimalikke tavasid. Juhenddokumendis on näiteks muuhulgas välja toodud, et õpetajad peavad lisama enda profiilile märke, et nad on küll teatud asutuses õpetajad, kuid nende kommentaarid ja väljaütlemised on nende isiklikud, mitte kooliga seotud (*ibid.*). Samuti on juhendiga reglementeeritud, et personaalset sotsiaalmeedia profiili kasutades on keelatud teha postitusi tööst, õpilastest või kolleegidest (*ibid.*). Koostatud juhenddokument on heaks võrdluseks, millised probleemid ja reeglite ettepanekud võiksid kõne alla tulla ka Eesti kontekstis.

Bakalaureusetöö esimene osa koosneb teoreetilistest ja empiirilistest lähtekohtadest, mis annavad ülevaate sotsiaalmeedia kujuteldavast auditooriumist, privaatsusest sotsiaalmeedias,

õpetajate ja õpilaste Facebooki kasutuspraktikatest ning õpetajate-õpilaste interaktsioonist sotsiaalmeedias. Teises osas põhjendan meetodi valikut ning kirjutan valimist. Kolmandas peatükis on fookusgrupi-intervjuudest kogutud andmetest esitatud tulemused. Töö viimases, neljandas osas esitan järeldused, diskuteerin uuringutulemuste üle ning esitan meetodi kriitika.

Minu siirad ning suurimad tänusõnad lähevad töö juhendajale Andra Siibakule, kelle põhjalik tagasiside ning heatahtlikkus aitasid töö valmimisse väga palju kaasa. Samuti tahan tänada kõiki noori, kes olid motiveeritud uuringus osalema.

1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD

Töö teoreetilises osas tuginen erinevatele artiklitele ning kirjandusele, mis räägivad kujuteldavast auditooriumist, privaatsusest sotsiaalmeedias, õpilaste ja õpetajate sotsiaalmeedia kasutuspraktikatest ning õpilaste-õpetajate interaktsioonist sotsiaalmeedias.

1.1. Sotsiaalmeedia kujuteldav auditoorium

Teadlased on rohkem kui sajandi kasutanud mõistet - „kujuteldav auditoorium“, millega tähistatakse inimese mentaalset kontseptsiooni kommuniqueerivatest inimestest või auditooriumist (Litt, 2012: 331). Kujuteldav auditoorium on olemas igas sõnumeid edastatavas teos (boyd, Marwick, 2010: 2), kuid näiteks erinevalt veebisuhtlusest integreerivad inimesed näost-näku suhtluse ning mediatiseeritud üks-ühele kommunikatsiooni ajal väiksemale või konkreetsemale auditooriumile toetudes rohkem realistlikule auditooriumile kui kujutlusvõimele (*ibid.*). Ehk nagu on väitnud Litt (2012: 335) määravad kujuteldava ja potentsiaalse auditooriumi paljuski just sotsiaalsed faktorid ning keskkond (Litt, 2012: 335). Näiteks veebisuhtluse puhul võib öelda, et tehnoloogiline keskkond piirab ning muudab ettekujutust tegelikust auditooriumist (*ibid.*), sest mida vähem informatsiooni oma auditooriumi kohta omatakse, seda enam suureneb vajadus tugineda enda kujutlusvõimele (Litt, 2012: 332).

Samas on oma kujuteldava auditooriumi tundmine äärmiselt oluline, kuna teisel poole ekraani on inimene, kes võib kasvõi näiteks sotsiaalmeedia postitustele tuginevalt postituse tegija kohta oma arvamuse kujundada (Litt, 2012: 333). Kujuteldav auditoorium määrab kuidas ja mida kommuniqueeritakse reaalsele auditooriumile ning oluline on ka mõista, mis seda tõlgendust mõjutab (*ibid.*). Tehes sotsiaalmeedias postitusi, mille sisu ei vasta tegelikule auditooriumile on riskantne, kuna suurem auditoorium tähendab suuremat hulka hindavat auditooriumi, kes kujundavad enda arvamuse postituste põhjal (*ibid.*).

Empiirilistest uuringutest nähtub, et paljud noored näevad enda sotsiaalmeedia postituste auditooriumina ette enda ideaalauditooriumit, ehk kasutajaid, kel on sarnased huvid, naljasoon, väärtused ja arusaamad nagu neil endil (boyd, Marwick, 2010: 7). Nii ilmnebki, et noored

sotsiaalmeedia kasutajad eiravad sotsiaalmeedia postitusi tehes teadlikult osa oma tegelikust postituste auditooriumist, ehk enda auditooriumina ei nähta nn. košmaarseid lugejaid (boyd, Marwick, 2010), kelle vaated ja arusaamad postitaja omadest võiksid lahkneha (Tufecki, 2008: 34). Selliste košmaarsete lugejate hulka kuuluvad noorte silmis sageli näiteks õpetajad, lapsevanemad või treenerid. Palju vähem ollakse mures auditooriumi pärast, kuhu kuuluvad võõrad sotsiaalmeedia jälgijad (*ibid.*). Auditooriumi mitte tajumine võib tekitada olukorra, kus jagatav info võib sattuda inimesteni, kelle eest arvatakse seda privaatset olevat.

1.1.1.Privaatsus sotsiaalmeedias

Privaatsust võib Solove (2011) kohaselt defineerida kui täielikku saladuses hoidmist või varjatust. Privaatsust võib defineerida kui ka intiimse või lähedase info hoidmist (*ibid.*). Privaatsus on ajaloo ja kultuuri poolt kujundatud sotsiaalsete normide, tegevuste, tavade, kommete ja traditsioonide mõõde (Solove, 2011: 212), seetõttu ei ole oluline ainult privaatsuse defineerimine, vaid ka selle kõrval olevate väärtuste mõistmine (*ibid.*). Westini (1968, Räim, 2014: 9 kaudu) privaatsusteoorias saab defineerida privaatsust kui „indiviidide, gruppide või institutsioonide õigust otsustada, millal, kuidas ja millisel hulgal informatsiooni nende endi kohta teistele edastatakse“. Teooria edastab erinevaid viise, kuidas inimesed saavad ennast kaitsta selle eest kui limiteeritud on teiste inimeste ligipääs endale (*ibid.*). Westin lisab, et privaatsust võib määrata ka kui vabatahtlikku ja ajutist ühiskonnast eemaletõmbumist üksindusse või intiimsesse gruppi füüsiliste või psühholoogiliste vahendite abil (*ibid.*).

Altman (1975, Margulis, 2003: 245 kaudu) keskendub enda privaatsusteoorias sotsiaalse interaktsiooni reguleerimisprotsessile. Tema teooria sõnul toetab privaatsus sotsiaalset interaktsiooni, millest lähtuvalt on privaatsus kui sotsiaalne protsess (Margulis, 2003: 245). Altmani ja Westini teooriad kirjeldavad, kuidas privaatsus on kontroll ja reguleerimine, kuidas enesele ligi pääsetakse, tegemist on kultuurilise aspektiga, mis kehtib nii indiviidi kui gruppide puhul (*ibid.*). Mõlemad nõustuvad, et privaatsusel on erinevaid vorme - universaalsed omadused, mis sõltuvad kultuurilistest teguritest (Margulis, 2003: 246).

Sotsiaalse privaatsuse säilitamine ja kokkuleppimine ei ole kunagi üksnes kahe valiku „avalik“ või „mitteavalik“ vahel, see on individuaalne võimalus ise juhtida, kellel on ligipääs ning

milline on kontekst (Vickery, 2015: 282). Seetõttu on privaatsus väljaspool veebikeskkonda teistsugune. Facebooki kasutajate privaatsussätted varieeruvad kasutajast. Võimalik on valida, millist sisu sotsiaalvõrgustikus jagada ning kas jagatav info on nähtav ainult sõbralistis olevatele isikutele või ka sõbralistis olevatele sõpradele (Hart, 2011: 320).

Petronio (2002, viidatud Mazer, Murphy, Simonds, 2007: 4 kaudu) keskendub enda privaatsuse haldamise teoorias isikliku teabe avalikustamisele privaatse informatsiooni ümber. Samuti kasutab ta piiride metafoori eristamiseks avalikke suhteid ning privaatset informatsiooni (*ibid.*). Petronio (2002) arvates sõltub privaatse info avaldamine inimese omapäradest nagu kultuur, motivatsioon, situatsioon, sugu, vanus, oskused ning muudest individuaalsetest eripäradest.

Privaatsuse probleemid ja usaldus mängivad olulist rolli, kuidas kasutajad sotsiaalmeedias integreeruvad (Proudfoot, Wilson, Valacich, Byrd, 2017: 30). Sotsiaalmeedia kasutamist ning selle privaatsust mõjutab kasutaja vanus ning sotsiaalmeedia arendajad võivad lisada täiendavat informatsiooni lähtudes sellest, kuidas privaatsus on tagatud erinevates demograafilistes rühmades (*ibid.*). Infokogumine on muutunud palju lihtsamaks tänu internetile ja sotsiaalmeediale, seetõttu käib Nissenbaumi (2010, Raim, 2014 kaudu) arvates online keskkonnas tegutsemisega kaasas nähtus, mille järgi on indiviidil võimalik koguda informatsiooni teise isiku kohta oma kodu privaatsetes õhkkonnas. Siiski võimaldab see teiselt poolt tema enda tegevuste monitoorimist ja jälgimist (*ibid.*).

Privaatse kommunikatsiooni haldamise teooria (*Communication Privacy Management theory*) annab tugeva aluse privaatsuse reguleerimise põhjuste mõtestamiseks (Child, Petronio, 2011). CPM on teooria selle kohta, kuidas inimesed haldavad nii enda kui ka teiste privaatset infot (Petronio, 2002). Antud teooria väidab, et kuna inimestel on juurdepääs üksteise infole, survestab see privaatsuse haldamise tagamist (Child, Petronio, 2011). Selleks, et tagada konfidentsiaalsust tuleb mõnikord jagada enda isiklikku teavet, näiteks vastates sõbrakutsele või taotlusele (Petronio, Reiersen, 2009). On erinevaid variatsioone, kuidas inimesed haldavad enda privaatset informatsiooni sotsiaalmeedias (Petronio, Reiersen, 2009). Mõndade jaoks on privaatsuse piir väga suletud ning infole on piiratud juurdepääs (*ibid.*). Osade jaoks on privaatsuse piir väga avatud ning juurdepääs infole on suur (*ibid.*).

CPM-i teooria põhjal teevad inimesed otsuseid, kas avaldada või varjata enda privaatset infot, selle põhjal, kas info on oluline või mitte (Petronio, 2002). Info edastaja arvates omab isik seda

informatsiooni ning tal on õigus jagada seda teistega igal ajal (*ibid.*). Petronio (2002, viidatud Sang, 2014 kaudu) on süsteemi jaganud viite erinevasse kategooriasse: 1) indiviidi privaatne info, ehk avalik teave sisaldab ka isiku privaatset infot; 2) privaatsuse piirid, mis tähendab privaatse info ja avaliku info vahelisi piire ehk see kuidas individ otsustab isikliku infot avaldada sõltub isiku arusaamast, kuidas teised seda infot võivad kasutada; 3) kontroll ja omandiõigus ehk individ usub, et tal on kontroll enda privaatse info ning selle üle, kes sellele võib ligi pääseda; 4) reeglipõhine süsteem, kus individ otsustavad reegleid jälgides kellele ja millal infot avaldada; 5) avatud ja suletud pinge ehk pinge, mida individid tunnevad otsustades millist infot ja jagada ja millist saladuses hoida. Õpetajad saavad ise valida, millist infot ning millisel hulgal enda sotsiaalmeedias jagavad.

1.2. Õpetajad ja õpilased Facebooki kasutajatena

Sotsiaalmeedia on muutnud suhtlust nii isiklikul kui ka professionaalsel tasandil (Chugh, Ruhi, 2018). Sotsiaalmeedia kasutus igapäevaelus on kasvav nii õpetajate kui ka õpilaste seas ning üha enam kasutatakse Facebooki ka haridussüsteemis (*ibid.*). Noored kasutavad suhtlusvõrgustikke peamiselt enda olemasolevate sõpradega suhtlemiseks (boyd, 2008, viidatud Rooste 2013 kaudu). Täiskasvanute puhul on sotsiaalmeedia kasutus pigem tuttavate ja uute inimestega kontakti hoidmiseks, informatsiooni ja sotsiaalse kapitali kogumiseks ning vanade tuttavate üles otsimiseks (Rooste, 2013).

1.2.1. Õpetajate Facebooki kasutuspraktikad

Õpetaja ameti puhul vaadatakse sotsiaalmeedias käitumist rangemalt. On olnud situatsioone, kus õpetajaid on vallandatud või muud moodi karistatud ebaprofessionaalse veebikäitumise tõttu (Woodley, Silvestri, 2014: 130). Devaney (2016) uuringu põhjal kasutab USA-s üks viiest õpetajast igakuiselt Facebooki, et kommunikeerida õpilaste või lapsevanematega ning 71% uuringus osalenud õpetajatest kasutab igapäevaselt Facebooki personaalseks kasutuseks; 44% uuringus osalenud õpetajatest kasutab nädalas Facebooki professionaalsetel eesmärkidel ning 82% personaalsetel eesmärkidel (*ibid.*).

Lähtudes Hartist (2011: 323) on õpetajate professionaalse Facebooki kasutuse eesmärgid järgmised: koostöö ning ideede jagamine, õpetajate omavaheline toetus, suhtlemine, professionaalse nõu otsimine, aktuaalsete teemadega kursis olemine (Hart, 2011: 323). Õpetajad kasutavad Facebooki, et jagada kogemuslugusid või ideid õpetamiseks (*ibid.*), kolleegidega suhtlemiseks, õpiprotsessi arengu näitamiseks (Hart, 2011: 326). Teiste õpetajate postituste puhul, kus käsitletakse õppeprotsessi arenguid, reageeritakse toetavalt ning julgustavalt (Hart, 2011: 325).

Asterhani ja Resenbergi (2015) uuringu põhjal kasutavad mitmed õpetajad Facebooki õppeeesmärkidel ning innovatiivseks tunnitegevuseks. Näiteks on õpetajad palunud luua mõnest ajaloolisest isikust lehekülje detailse biograafiaga või keele praktiseerimiseks kasutanud Facebooki sõnumite funktsiooni (*ibid.*). Samuti nähtub Asterhani ja Resenbergi (2015) uuringust, et õpetajad kasutavad Facebooki, et viia läbi küsitlusi ja arutlusi klassiga ning leppida kokku kuupäevi, mis tunni ajal võivad liigselt aega kulutada.

Õpetajad võivad postitada informatsiooni Facebooki katsena luua interpersonaalseid või akadeemilisi suhteid õpilastega, millega võivad kaasneda ka potentsiaalsed ohud (Walther, 1995, Mazer, Murphy, Simonds, 2007: 2 kaudu). Õpilaste arusaamad õpetajate usaldusväärsusest, eeskujulikkusest võivad olla mõjutatud sellest, mida õpetaja Facebookis avalikustab (Mazer, Murphy, Simonds, 2007: 4). Fotode kogus või olemasolev muu info võib sotsiaalvõrgustikus mõjutada õpilaste taju õpetajatest nii positiivselt kui negatiivselt (*ibid.*). Samuti mängivad erinevad aspektid nagu kirjakasutus, keel, kirjajahemärgid rolli, kuidas õpilased tajuvad õpetajaid veebikanalites (Mazer, Murphy, Simonds, 2007). Palju rohkem kui õpetaja eneserepresenteerimine klassiruumis võib õpilaste arvamust mõjutada hoopis õpetaja käitumine Facebookis: sõprade kommentaarid sotsiaalmeedias, spetsiaalsed erihuvi grupid või muu personaalne info õpetaja eluloost (*ibid.*).

Räime (2014) uuringu põhjal on interneti puhul õpetajate arvates tegemist avaliku ruumiga, kus kehtivad samasugused käitumisnormid nagu füüsilises avalikus ruumis. Õpetajad otsustavad, millist infot nad tahavad enda õpilastele avalikustada, et luua klassiruumis mugav keskkond, mis soodustaks õpilaste õppimist (Mazer, Murphy, Simonds, 2007: 4). Õpetajad peavad kommunikatsiooni negatiivsete tagajärgede vältimiseks ning enda usaldusväärsuse kaitsmiseks klassiruumis kindlaks määrama, millist infot õpilaste eest varjata (*ibid.*).

Samuti sõltub eneseavamine asjakohasusest ning kokkupuutest tunni teemaga (*ibid.*). Kädli Rooste (2013) uuringust selgus, et õpetajad hindavad sotsiaalvõrgustikes toimuvat interaktsiooni õpilastega üsna väikseks. Samuti eelistavad õpetajad pigem hoida õpilastega distantsi: õpetajate jaoks on Facebook personaalne, tööväliline keskkond, milles eelistatakse olla õde, sõber või muus rollis peale õpetaja (*ibid.*).

Facebooki profiilid, milles õpetajad jagavad palju endapoolselt infot sisaldavad isiklikku taustainfot nagu suhtestaatus, lemmikud raamatud, filmid ja tsitaadid, gruppidesse kuulumine ja fännilehtede meeldimine; pildid õpetajatest erinevates situatsioonides nii pereliikmete kui ka sõpradega ning õpetajate kommentaarid ja arvamused erinevatest sotsiaalsetest sündmustest (Begovic, 2011). Profiilid, kus infot on jagatud keskmiselt, sisaldavad mõnda taustainfot nagu lemmikud filmid ja raamatud; pildid õpetajatest perega kodus (*ibid.*). Sellise profiili puhul ei ole õpetaja aktiivne kommenteerimises ning postitamises ning seetõttu on ka tema enese näitamise sotsiaalmeedias väiksem (*ibid.*). Väikse infojagamise puhul jagab õpetaja ainult enda tööpositsiooni ning pilti iseendast (*ibid.*). Mazer (2007, Begovic, 2011 kaudu) arvates on õpilased, kes vaatavad kõrge eneseavalikustamise profiili on rohkem motiveeritumad õpetaja tunnist kui need, kes vaatasid õpetaja madala eneseavalikustamisega Facebooki profiili. Õpetajad kasutavad Facebooki nii isiklikeks tegevusteks, kuid paljuski ka õpilastega suhtlemiseks ning professionaalsete tegevuste näitamiseks.

1.2.2.Õpilaste Facebooki kasutuspraktikad

Üha rohkem postitavad noored enda kohta informatsiooni sotsiaalmeediasse (Madden jt, 2013). Maddeni jt. (2013) USA-s läbi viidud uuringu põhjal kasutavad noored vanuses 14 – 17 Facebooki, et olla ühenduses sõpradega, kes käivad teistes koolides (92%), suhtlemiseks isikutega, keda pole veebisuhtlusest väljaspool kohatud (36%), aga ka näiteks õpetajate ja treeneritega suhtlemiseks (34%). Eestis kasutab Facebooki 13 – 17 – aastaste seas 47 000 inimest (Eestlaste interneti..., 2018).

Noored inimesed on aktiivsed sotsiaalmeedia kasutajad. Õpilaste peamiseks Facebooki kasutamise põhjuseks on sotsiaalne suhtlus, mille peamiseks eesmärgiks on olemasolevate suhete säilitamine (Hew, 2011: 665). Hew (2011) leiab enda uuringus, et õpilaste Facebooki

kasutus aitab õpilasi õppimisse kaasata (*ibid.*). Facebook mängib olulist rolli sotsiaalse kapitali loomisel ja hoidmisel – annab informatsiooni profiilidelt, toob nähtavale inimeste sarnasused ja erinevused ning võimaldab õpilastel suhelda teiste õpilastega, kes üksteist koolitöodes aidata saavad (*ibid.*).

Õpilased jagavad Facebookis enda kohta rohkem infot kui füüsilises keskkonnas (Hew, 2011: 666). Hew (2011) uuringu põhjal jagavad õpilased Facebookis muuhulgas näiteks sellist informatsiooni nagu sünnipäev, kodulinn, e-posti aadress, suhtestaatus, seevastu vähem jagatakse infot enda telefoninumbri ja kodusadressi kohta (*ibid.*). Nii nagu valivad ja mõtestavad õpetajad enda privaatsussätteid on privaatsus oluline ka õpilaste seas. Vickery (2015) kirjutab enda uuringus noorte mobiilsusest ning sotsiaalmeedia privaatsusest noorte ühise hoiaku „Mul ei ole midagi varjata, aga...” põhjal. Üldjuhul näitab selline hoiak suhtumist, mida tahetakse hoida eraldi täiskasvanutest, õpetajatest, ning ka mõningatest eakaaslastest (*ibid.*). Murumaa ja Siibaku (2012) uuringu põhjal on peamiselt noorte sõbralistis isikuid, keda teatakse ka *offline* suhtluses, samuti on ka isikuid, keda väljaspool võrgusuhtlust ei teata ning kes on võõrad – see annab kujuteldavale auditooriumile võimaluse olla kursis kasutaja isiksuse ning eluga.

Facebook annab õppijatele võimaluse ise korraldada ning teha koostööd ühiste huvidega inimestega ning jagada omavahel online-is informatsiooni kiiresti (Asterhan, Rosenberg, 2015: 135). Õpilaste jaoks on Facebookis ebaseeldivateks faktoriteks Facebooki vestlused, kus üks osapool ei ole suhtlemisest huvitatud või ebasobivate sõnumite ja piltide postitamine seinale ning profiilile (Stern, Taylor, 2007, Hew, 2011:667 kaudu). Õpilased aitavad üksteist Facebooki gruppides vastates üksteiste küsimustele ning aidates üksteist õppematerjalidega (Asterhan, Rosenberg, 2015: 135).

1.2.3.Õpetajate ja õpilaste interaktsioon sotsiaalmeedias

Kasutades sotsiaalmeediat kommunikatsioonikanalina on võimalus siduda end auditooriumiga, kellele edastatav info ei pruugi olla spetsiaalselt suunatud (Carrigan, 2016: 101). Sotsiaalmeedia on muutnud õpetaja-õpilase suhtlust andes mõlemale võimaluse omavahel suhelda ka väljaspool klassiruumi (Sheldon, 2010). Sturgeoni ja Walkeri (2009, Sheldon 2010

kaudu) uuringu kohaselt on nendel õpilastel, kes lisavad õpetaja sotsiaalmeedias sõbraks, palju lihtsam nendega suhelda ka kooliruumis, kuna teatakse üksteist ka Facebooki kaudu.

Empiirilistest uuringutest nähtub, et õpetajate ja õpilaste omavaheline veebisuhtlus võib tõsta õpilaste tulemusi koolis (Mazer, Murphy, Simonds, 2007). Õpilased suhtlevad tõenäolisemalt internetis nende õpetajatega, kes käituvad vahetult (kasutavad õpilaste esinimesid või emotikone emotsiooni edastamiseks) (Mazer, Murphy, Simonds, 2007: 2). Õpetajad, kes postitavad Facebookis mitteformaalseid pilte ning kirjutavad huvitavaid sõnumeid, kuid kes klassiruumis on ranged, ei vasta õpilaste ootustele (Mazer, Murphy, Simonds, 2007: 13). Õpetajad on siiski õpilastele eeskujuks, olenemata õpetajapoolse vastutuse teadlikkusest (Olson, Clough, Penning, 2009: 463).

Mazery, Murphy ning Simondsi (2007) uuringust selgus, et õpetajad võivad end Facebookis esitleda inimesena, kes tegutsevad väljaspool klassiruumi vabades ning sotsiaalsetes situatsioonides erinevalt traditsioonilisest klassiruumi keskkonnast. Kui õpetaja jagab endast personaalset infot – isiklikke pilte sõprade ja perekonnaga, avaldab arvamust kindlatel teemadel - võivad õpilased õpetajaga leida sarnasusi ning see võib mõjutada nende huvi ja õppimistahet (Mazer, Murphy, Simonds, 2007: 13). Facebook aitab õpilastel õpetajaga suhelda akadeemilistel eesmärkidel ning saada lisaabi spetsiifilistele küsimustele, mida õpilased ei seonda tunni ajal küsida või mis tekivad kodutööde tegemisel (Asterhan, Rosenberg, 2015: 138). See võib olla ka kasulik õpilaste jaoks, kes ei soovi end tunnis väljendada või kelle jaoks on liigne tähelepanu ebameeldiv. Rooste (2013) uuringu põhjal leiavad õpetajad, et õpilastega sotsiaalmeedias „sõbraks“ olemisel on väärtus, mis on olulisem kui mõningane eraelu paljastamine ning vaev privaatsusseadeid muuta.

Ajakirjanik Rein Sikk (2012, viidatud Rooste 2013 kaudu) on väitnud, et „iga õpetaja peaks ponnistama Facebooki kaudu õpilastega suhtlemisse, sest õpilastega Facebookis suhtlemine muudab õpetaja-õpilase vahelise suhtluse sisutihedamaks, kahepoolsemaks, lähedasemaks ja ka mugavamaks“. Lähedasema ning enama suhtlusega kaasneb ka rohkema privaatse info jagamine. Heiki Ojasild (2012) on oluliseks pidanud privaatsust ning seetõttu leiab ta, et ei tohiks õpilasi õhutada kasutama keskkonda, mis võib mõlemapoolse privaatsuse ohtu seada. Samuti kaasnevad õpetajate ja õpilaste omavahelise sõprusega suhtlusvõrgustikes ohukohad, mistõttu peab üle vaatama enda poliitilise tegevuse, arvamuse- ja väljendusvabaduse, kuna

õpilase ja õpetaja vabadus enda arvamusele peab säilima, kuid sellega ei tohi õpilasi ideoloogiliselt mõjutada (*ibid.*).

Rooste (2013) uuringust selgus, et õpetajate jaoks on õpilastega sotsiaalmeedias teatud distantsi hoidmine oluline, eelkõige selleks, et hoida enda õpetaja rolli. Samas võtavad õpetajad enda õpilaste sõbrakutsed vastu ehk ei tõmmata liiga tugevat piiri õpetajarolli ja eraelu vahele (*ibid.*). Paljud õpetajad on leidnud erinevaid variante lahendamaks enda jaoks dilemma, kas ja kuidas õpilastega sotsiaalmeedias suhelda. Näiteks tegutsevad osad õpetajad Facebookis viisil, mida kutsutakse „*befriending*“ ehk sõbrana kohtlema, mille puhul luuakse eraldi „õpetaja profiil“ (Asterhan, Rosenberg, 2015: 137). Peamine põhjus, miks õpetajad on õpilastega suhtlemiseks eraldi õpetaja profiili loonud on privaatsus ning omavahelise piiri kaitsmine (*ibid.*). Sõbrakutsete vastuvõtmise ja sotsiaalmeedias suhtlemise üheks põhjuseks võib lugeda õpetajate poolse põhjuse õpilastega hästi läbi saada ning sõbrakutsed tagasi lükates või mitte suheldes kardavad õpetajad lastega suhteid rikkuda (Rooste, 2013: 52). Õpilaste ja õpetajate sotsiaalmeedias seotuse puhul on oluline teadvustamine, et infot, mis võib problemaatiline olla ükskõik kellele, tuleks jätta edastamata (Carrigan, 2016: 104). Samas arvab Ojasild (2012), et õpilase-õpetaja suhe peab jääma ka virtuaalkeskonnas akadeemiliseks ning iseseisvust toetavaks.

Professionaalse ning personaalse identiteedi hägustamine võib seada riske nii õpetajatele kui ka õpilastele (Woodley, Silvestri, 2014: 131). Õpetajad peaksid jälgima professionaalseid sotsiaalmeedia kasutamise reegleid enda digitaalse identiteedi loomisel (Woodley, Silvestri, 2014:136).

Maria Murumaa-Mengeli (2017) doktoritööst selgus, et õpetajad tajuvad õpilasi sotsiaalmeedias liigse isikliku info jagajana (paljastavad pildid; liigne avameelsus; küsitav, illegaalne või pahatahtlik sisu). Seetõttu on ka paljud õpetajad tundnud vajadust enda õpetajarolli tõttu sekkuda info jagamisse (*ibid.*). Sageli näevad ka õpetajad õpilaste postitusi, kes on füüsiliselt, emotsionaalselt või sotsiaalselt stressis ning saavad seetõttu informeerida vajalikke inimesi või ise sekkuda (Asterhan, Resenber, 2015: 140). Siinkohal tajuvad õpilased õpetajaid hoopis liigsete sekkujatena (õpilasi korrale kutsudes, kritiseerides või sissetungijatena õpilaste ruumi) (Mengel, 2017: 45). Õpetajad tunnevad, et on kohustatud probleemsetes olukordades sekkuma, kuid õpilaste jaoks on selline sekkumine halb (*ibid.*). Õpetajate ja

õpilaste interaktsioon on oluliseks abivahendiks õppeprotsessis ning omavahelises info jagamises.

1.3.Uurimisküsimused

Bakalaureusetöös keskendun eelkõige sellele, kuidas õpilased tajuvad õpetajaid sotsiaalmeedia kasutajatena, milline on nende omavaheline interaktsioon sotsiaalmeedias ning millised kasutus- ja sisuloomepraktikad on õpilaste arvates õpetajatele omased. Olen sõnastanud uurimisküsimused, mis jagunevad omakorda alaküsimusteks.

Millised sotsiaalmeedia kasutus- ja sisuloomepraktikad on õpilaste arvates õpetajatele omased?

- a) Kuivõrd kasutavad õpetajad õpilaste arvates sotsiaalmeediat professionaalsetel eesmärkidel?
- b) Kuivõrd kasutavad õpetajad õpilaste arvates sotsiaalmeediat personaalsetel eesmärkidel?
- c) Kuivõrd mõjutab õpilastega „sõbraks“ saamine õpilaste arvates õpetajate sotsiaalmeedia kasutust?
- d) Millistel teemadel õpetajad õpilaste hinnangul sotsiaalmeedias enim sõna võtavad?
- e) Millist info ei peaks õpetajad õpilaste arvates sotsiaalmeediasse postitama?

Milline on õpetajate-õpilaste interaktsioon sotsiaalmeedias?

- a) Kuivõrd jälgivad õpilased õpetajate sotsiaalmeedia käitumist ja -sisuloomet?
- b) Millistel teemadel õpilaste arvates nad õpetajatega sotsiaalmeedias kõige enam lävivad?
- c) Millist kõnepruuki kasutavad sotsiaalmeedias õpetajatega suheldes?

Kuidas mõjutab õpetaja-õpilasvaheline sotsiaalmeediasuhtlus läbisaamist koolisituatsioonis?

- a) Milliseid erinevusi tajuvad õpilased õpetaja klassi esise kuvandi ja tema Facebooki kuvandi vahel?
- b) Millist rolli mängib omavaheline Facebooki-sõprus õpetaja-õpilase vahelistele suhetele koolisituatsioonis?

2. VALIM JA MEETOD

Valimi ja meetodi peatükis kirjeldan empiirilise materjali kogumiseks ja analüüsimiseks kasutatud uurimismeetodit ning valimi moodustamise põhimõtet.

2.1. Valim

Seminaritöö jaoks viisin läbi kaks fookusgrupi-intervjuud. Bakalaureusetöö andmete kogumiseks viisin lisaks läbi veel kolm fookusgrupi intervjuud. Fookusgrupi intervjuu, mida võib nimetada ka fookustatud intervjuuks, on vestlus kitsamal teemal väikestes intervjuueeritavate rühmas intervjuueerija juhendamisel (Õunapuu, 2014: 173). Järgneva Tabel 1 andmed näitavad fookusgrupiintervjuudes osalenud noorte vanust ning jagunemist.

Fookus -grupp 1	Vanus	Fookus -grupp 2	Vanus	Fookus -grupp 3	Vanus	Fookus -grupp 4	Vanus	Fookus -grupp 5	Vanus
M1	15	N1	16	N6	13	N10	16	N14	14
M2	14	N2	14	N7	14	N11	16	N15	14
M3	15	N3	16	N8	14	N12	15	N16	14
M4	15	N4	15	N9	13	N13	16	M7	13
M5	14	N5	14			M6	15	M8	13
								M9	14

Tabel 1: Fookusgruppides osalejad

Valimisse sattumise kriteeriumiks oli sotsiaalmeedia konto olemasolu ning sõbralistis sõber olemine vähemalt ühe õpetajaga. Moodustunud fookusgrupid olid homogeensed ehk gruppi ühendas ühesugune sotsiaalne taust või suhe arutluselase probleemiga (Õunapuu, 2014: 173).

III kooliastme õpilased on uuringusse kaasatud, sest nende eas olevad arengulised muutused, mida nimetatakse ka teismeeaks, toovad kaasa mitmeid sotsiaalseid muutuseid. Teismeeaga kaasneb isikliku ja sotsiaalse iseseisvuse saavutamine, ajal kui noor integreerub täiskasvanumaailma (Mäger, 2014). Teismeeas püüab nooruk leida suhteid nii omaealiste kui

täiskasvanutega, selles vanuses otsitakse iidoleid nii näitlejatest, noorsootöötajatest, õpetajatest kuni vanematest kaaslastest, kellel on elus hästi läinud ja identifitseeritakse end nendega (*ibid*). Samuti on alates seitsmendast klassist õpilased vanuses 13, mis tähendab, et neil on lubatud end Facebooki kasutajaks registreerida (Facebook, 2018).

Uuringus kasutan mittetöenäosuslikku valimit, kus uuritavatel objektidel ei pea olema võrdsed võimalused valimisse sattumiseks (Rämmer, 2014). Valimi koostamise meetodiks valisin mugavusvalimi, kus kaasatakse liikmeid uurijale kergesti kättesaadavate isikute hulgast ning lähtusin kättesaadavuse, leitavuse ning uuritavate koostöövalmiduse põhimõttest (Õunapuu, 2014: 142). Tegemist on sihipärase valimiga, kus uurija valib ise uuritavad välja, püüdes leida kõige tüüpilisemad esindajad, kus eemärgiks on vastavalt uuringueesmärgist valida ideaalsed küsitletavad (Rämmer, 2014).

Seminaritöö jaoks läbi viidud intervjuude jaoks sain esimese kontakti noortega enda töökohustuste tõttu. Osade informantidega võtsin ühendust näost näkku suheldes ning uuringus osalemise huvi korral palusin neil anda enda kontaktandmed, kuhu hiljem edastasin täpsema informatsiooni. Osade informantidega võtsin ühendust Facebooki teel. Kõikide nõusolijatega lõin ühise Facebooki vestluse, kus leppisime kokku intervjuu ajad ning arutasime muid täpsustavaid küsimusi. Bakalaureusetöö jaoks läbi viidud intervjuudeks sain esmase kontakti noortega otse suheldes, kes kaasasid intervjuule valimisse sobivaid noori. Samuti võtsin ühendust kahe kooliga, kellega koostöös sain intervjuude jaoks valimisse sobivad noored. Valimisse kuuluvad Harjumaa, Tallinna ning Tartu noored. Intervjuudele eelnevalt informeerisin noori ning nende vanemaid uuringu teemast, eesmärkidest, läbi viidavast meetodist, andmete kogumisest, salvestamisest ning kasutamisest. Noorte nõusolekul uuringus osalemiseks edastasin uuringu info vanematele ning palusin noorte intervjuueerimiseks vanematel allkirjastada lapsevanema nõusoleku (vt. Lisa 3), mis andis kinnituse noorte osalemiseks uuringus.

Noorte täieliku anonüümsuse tagamiseks muutsin bakalaureusetöös noorte nimed tähtedega M ja N olenevalt soost ning seejärel panin need numbrilisse järjekorda. Minule teadaolevate intervjuueeritavate nimede põhjal moodustasin uue järjekorra ning andsin igale nimele vastava koodi olenevalt soost.

Järgnevalt (vt. Tabel 1.) toon välja 25-e intervjueeritava ülevaate. Iseloomulike tunnuste all on välja toodud eraldi nii Facebook kui Messenger, kuna paljud vastanutest olid aktiivsed Messengeri kasutajad, kuid ei pidanud end sama aktiivseks kasutajaks Facebooki puhul.

Varjunimi	Vanus	Klass	Õpetajate arv sõbralistis	Iseloomulikud tunnused
M1	15	8. klass	5 – 6	Igapäevane sotsiaalmeedia kasutaja; Messenger; 4chan, Facebook
M2	14	8. klass	20	Igapäevane sotsiaalmeedia kasutaja; Diskford, 4chan, Messenger, Facebook
M3	15	9. klass	6	Keskmine sotsiaalmeedia kasutaja; Messenger
M4	15	8. klass	1 – 2	Kasutab sotsiaalmeediat paar korda nädalas; Messenger, 4chan, Facebook
M5	14	8. klass	2	Keskmine sotsiaalmeedia kasutaja; Messenger; 4chan
M6	15	9. klass	4 – 5	Igapäevane sotsiaalmeedia kasutaja; Facebook, Snapchat, Instagram
M7	13	7. klass	2	Keskmine sotsiaalmeedia kasutaja; Facebook, Messenger, Instagram
M8	13	7. klass	1	Igapäevane sotsiaalmeedia kasutaja; Facebook, Instagram, Snapchat
M9	14	7. klass	1	Kasutab sotsiaalmeediat vähe; Facebook, Messenger, Instagram
N1	16	9. klass	2 – 3	Väga aktiivne sotsiaalmeedia kasutaja; Facebook; Snapchat; Instagram

N2	14	7. klass	4 – 5	Aktiivne sotsiaalmeedia kasutaja; Instagram, Snapchat, Messenger, Facebook
N3	16	9. klass	5	Aktiivne sotsiaalmeedia kasutaja; Snapchat, Messenger, Instagram
N4	15	9. klass	5	Aktiivne sotsiaalmeedia kasutaja; Snapchat, Messenger, Instagram, Facebook
N5	14	8. klass	2 – 3	Väga aktiivne sotsiaalmeedia kasutaja; Facebook, Snapchat, Instagram, Messenger
N6	13	7. klass	1 – 2	Aktiivne sotsiaalmeedia kasutaja; Instagram, Snapchat, Messenger, Youtube
N7	14	7. klass	2 – 4	Väga aktiivne sotsiaalmeedia kasutaja; Instagram, Snapchat, Facebook, Messenger
N8	14	7. klass	2 – 3	Aktiivne sotsiaalmeedia kasutaja; Instagram, Snapchat, Messenger
N9	13	7. klass	1	Väga aktiivne sotsiaalmeedia kasutaja; Snapchat, Messenger, Facebook, Instagram
N10	16	9. klass	4 – 5	Igapäevane sotsiaalmeedia kasutaja; Facebook, Snapchat, Twitter, Instagram, Messenger
N11	16	9. klass	4 – 6	Aktiivne sotsiaalmeedia kasutaja; Facebook, Twitter, Messenger; Instagram

N12	15	9. klass	4 – 5	Aktiivne sotsiaalmeedia kasutaja; Facebook, Snapchat, Instagram
N13	16	9. klass	4 – 5	Aktiivne sotsiaalmeedia kasutaja; Twitter, Facebook, Snapchat, Instagram, Messenger
N14	14	8. klass	3 – 5	Keskmine sotsiaalmeedia kasutaja; Instagram, Messenger, Facebook
N15	14	8. klass	2 – 3	Igapäevane sotsiaalmeedia kasutaja; Facebook, Instagram, Snapchat, Messenger
N16	14	7. klass	2	Keskmine sotsiaalmeedia kasutaja; Facebook, Messenger, Instagram

Tabel 2: Valimi kirjeldus

2.2. Meetod

Valisin enda uuringu meetodiks kvalitatiivse meetodi, mis võimaldab avastada alusmotiive ja põhjuseid (Kothari, 2004). Kvalitatiivne uurimismeetod on mõeldud teadmiste hankimiseks, et mõista paremini inimsüsteeme (Õunapuu, 2014 :52). Üldjuhul annab selline meetod rikkalikke detailseid kirjeldusi inimeste käitumisest ja arvamustest (*ibid.*), mida pidasin uuringus võimalikult heade tulemuste saamiseks sobivaks variandiks.

Valisin meetodiks fookusgrupi-intervjuud, mis on semistruktureeritud kujul, kus kasutatakse varem koostatud intervjuukava ning võimalus on ka intervjuu läbiviimisel muuta küsimuste järjekorda ja küsida täpsustavaid küsimusi (Lepik jt, 2014). Uuringus kasutasin standardiseerimata intervjuud, mille puhul intervjuueeritavatel on võimalik vastata küsimustele täiel määral oma sõnadega (*ibid.*). Meetod annab võimaluse laiemal diskussiooni tekkeks ning avatum käsitlus annab põhjalikumaid vastuseid.

Noorte integreerimiseks teemaga pidasin oluliseks intervjuu toimumist sobivas keskkonnas. Seminaritöö jaoks tehtud intervjuude puhul toetas noorte avatust mugav ruum ja õhustik. Intervjueeritavad saabusid intervjuule vähemalt pool tundi enne algust, see aeg aitas keskenduda ning omavahel integreerudes muututi jututeemadel avatumaks. Kõik kolm bakalaureusetöö jaoks tehtud fookusgrupiintervjuud toimusid kooliruumides. Ühe fookusgrupiintervjuu puhul olime avatud ruumis, kus teised osapooled vahepeal läbi käisid. Fookusgrupiintervjuud, mis toimusid eraldatumas ruumis ning kus puudusid kõrvalised segavad faktorid olid vabamad ja avatumad. Noorte julgeteks mõtete avamiseks saime intervjueeritavatega tuttavaks ning rääkisime endast, et luua suuremat usaldust.

Fookusgrupi-intervjuud alustasin soojendusküsimustega, kus uurisin esialgu peamisi õpilaste poolt kasutatavaid sotsiaalmeedia keskkondi, nende kasutusaktiivsust ning peamisi sotsiaalmeedia tegevusi. Esimeses küsimusteplokis uurisin kas ja kuidas võiksid õpilased ja õpetajad sotsiaalmeedias suhelda, millised on need teemad, mida suhtluses puudutatakse ning kuidas reageeritakse üksteise postitustele. Teises küsimusteplokis uurisin millist infot saavad õpilased õpetajate profiilidelt ning milliseid postitusi teevad õpilaste arvates õpetajad sotsiaalmeedias. Uurisin, kas ja kuidas mõjutab omavaheline sotsiaalmeedia sõprus õpilase-õpetaja omavahelisi suhteid ning kuidas omavaheline veebisuhtlus mõjutab läbisaamist koolisituatsioonis. Järgmises küsimusteplokis uurisin, mida õpetajad õpilaste arvates sotsiaalmeedias teevad ning milliseid teemasid ei ole sobilik puudutada või postitada.

Õpilaste paremaks mõistmiseks kasutasin projektiivtehnika näidispostituste näol. Seda toetavat tehnikat kasutatakse eriti just rühmavestlustes eesmärgiga koguda hinnanguid, mida vastaja ei oska (nt kujutluspildid, emotsioonid), ei taha (delikaatsed, normatiivsed teemad) või ei saa (ta ei ole seda teadvustanud) verbaalselt väljendada (Vihalemm, 2014). Sellisest tehnikast on kasu raskesti sõnastatavate kirjelduste puhul. Leidsin, et projektiivtehnika kasutamine on antud teema uurimise puhul õigustatud, kuna võimaldab õpilaste arvamusi teema kohta enam avada. Ning seeläbi anda parema võimaluse kogu teema avamiseks. Samuti leidsin, et projektiivtehnika ülesannete kaudu võiks tulla selgemalt esile õpilaste arvamus, kuidas nad käituksid või kuidas võiks mõni õpetaja poolt tehtud postitus mõjutada edaspidist õpilase-õpetaja suhtlust.

Projektiivtehnika ülesanneteks näitasin noortele erinevaid näidispostitusi (vt. Lisa 3.), mis aitasid neil paremini ennast mõnda situatsiooni viia ning seejärel enda arvamust avaldada.

Ülesannete koostamiseks kasutasin erinevaid meeme, näidisteksti, fotot ning näidispostitust reaalsest õpetaja-õpilase vahelisest Facebookis käitumisest. Materjalid olid erineva sisuga, millest mõned olid üsna üldlevinud käitumispraktikad õpetajate poolt sotsiaalmeedias. Osad materjalid valisin reaalsete juhtumite põhjal välismaal. Näidistekst oli üldlevinud õpetajate poolt loodud postitus sotsiaalmeedias, millele oli lisatud õpilasi ja klassi iseloomustav omsadusõna. Projektiivtehnika tarbeks võtsin intervjuudele kaasa välja prinditud näidised. Näited olid originaalis ingliskeelsed, kuid arusaamise hõlbustamiseks koostas ka koopiad eesti keeles.

Esimese projektiivtehnika ülesandena näitasin teksti, kus õpetaja väljendab enda rõõmu klassiga kinos käimisest. Eesmärk oli välja selgitada kuidas õpilased tunnevad kui neid omadussõnaga kategoriseeritakse, näidispostitusega püüdsin avada õpilaste nägemust õpetajate keelekasutusest ja stiilist. Teiseks ülesandeks näitasin eraldi kahte meemi, mis väljendasid erinevaid õpetaja emotsioone. Meemide puhul oli eesmärgiks välja selgitada, millal on õpilaste jaoks tegemist naljaka sisuga ja selle mõistmisega ning alates millest võib tegemist olla solvava sisuga. Eelviimase ülesandena näitasin kuvatõmmist õpilase postitusest Facebookis, millele õpetaja kommentaari lisas. Eesmärgiks oli panna õpilasi mõtlema piiridele, milliseid teemasid võiks arutada sotsiaalmeedias ning mida mitte. Viimase ülesandena näitasin pilti noorest naisterahvast, kes hoidis käes kahte jooki. Näidise eesmärgiks oli avada õpilaste arvamusi sobivate ning mitesobivate õpetajate sotsiaalmeedia tegevuste suhtes. Iga ülesande puhul palusin intervjuueeritavatel postitust kirjeldada ning panna ennast ise vastavasse olukorda, kui mõni nende õpetajatest olenevalt näidisele sotsiaalmeedias käituks.

Peale intervjuude läbiviimist transkribeerisin intervjuud hilisemaks analüüsimiseks. Transkribeerimine võimaldab hõlpsamini jälile jõuda kõige olulisematele kohtadele, mille salvestisi võib vajadusel uuesti kuulata (Laherand, 2008: 279). Fookusgrupi intervjuu kestsid keskmiselt tund aega ning keskmiselt on ühe fookusgrupi transkriptsiooni lehekülgede arv 21 lehekülge.

2.2.1. Andmeanalüüsimeetod

Fookusgrupi intervjuudest kogutud empiirilist materjali analüüsin kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodil. Kvalitatiivset sisuanalüüsi kasutatakse tekstide sisu või kontekstiliste tähenduste uurimiseks (Laherand, 2008: 290), kuna see meetod lubab analüüsida ka tekstide varjatud sisu, nt. arvestada ridade vahele peidetut ehk kodeerida teksti, kavatsusi ja eesmärke ning tõlgendamisvõimalusi (*ibid.*). Kvalitatiivne analüüsi kaudu on võimalik pöörata tähelepanu ka harva esinevatele või unikaalsetele nähtustele tekstis (*ibid.*). Meetodi miinuseks võib pidada uurijale valikulise tõendusmaterjali kogumise uurijale meelepäraste hüpoteeside kinnitamiseks (*ibid.*).

Andmeanalüüsina ehk uuritava nähtuste kogutud andmetes sisalduva informatsiooni ilmutamiseks (Õunapuu, 2014: 182) kasutasin kvalitatiivset sisuanalüüsi. Kvalitatiivset sisuanalüüsi kasutatakse tekstide sisu või kontekstiliste tähenduste uurimiseks, sealhulgas uuritakse keelt kui kommunikatsioonivahendit intensiivselt (Laherand, 2008: 290).

Teksti analüüsisin kasutades kodeerimist. Lugesin läbi fookusgrupi-intervjuud ning lõin koodid, seejärel lugesin intervjuud uuesti läbi ning otsisin intervjuudest koodidele vastavaid tekstilõike. Oluline oli leida ning omavahel otstarbekalt seostada koodid ja kategooriad, mis võtavad kokku analüüsitava teksti uurimisküsimuste seisukohast olulised või kesksed tähendused (Kalmus, Masso, Linno, 2015). Koodide puhul lähtusin uurimisküsimustest ning kasutasin kirjalikku kodeerimist ja märgendamist intervjuude lugemise jooksul. Analüüsimisel kirjutasin välja erinevaid koode nagu „õpilaste ja õpetajate sõprus“, „sotsiaalmeedia tajumine“, „õpetaja Facebooki profiil“, „õpetaja kuvand koolis“, „õpetaja kuvand sotsiaalmeedias“, „sisuloome“, „ebasobiv“, „õpetajate ja õpilaste suhtlus“. Kodeerimise puhul lähtusin sellest, et saadud info vastaks uurimisküsimustele ning võimaldaks vastata uurimisküsimustele ka peidetud info kaudu. Hall'i (McQuail, 2000: 52) teooria puhul kodeerib või dekodeerib auditoorium diskursust erinevalt, kasutades teisi tähendusstruktuure, kuna olukord ja teadmistesüsteem on teistsugune. Sisu analüüsil leitakse eelkõige just eelistatud tõlgendus – otsene või pealispindne tähendus koos sellega seonduva ideoloogiaga (McQuail, 2000: 313). Seetõttu on ka kodeeritavad andmed ja tõlgendused seotud uurija enda teadmistesüsteemi ning tähendustega.

3. TULEMUSED

Käesolevas peatükis annan ülevaate fookusgrupi intervjuude tulemustest. Peatükk koosneb neljast alapeatükist. Esimene peatükk kajastab õpetajate ja õpilaste sõprust Facebookis ning Facebooki gruppidesse kuulumist. Teises peatükis annan ülevaate õpetajate ja õpilaste omavahelisest suhtlusest Facebookis. Kolmas peatükk annab ülevaate sellest, millise sotsiaalmeedia kasutajana tunnetavad õpilased õpetajaid, millised on õpilaste arvates õpetajate sotsiaalmeedia profiilid ning milliseid erinevusi ja sarnasusi on õpilased märganud sotsiaalmeedias oleva õpetaja ning kooliruumis oleva õpetaja vahel.

3.1. Õpilaste ja õpetajate sõprus Facebookis

Intervjueeritud noorte vastustest selgus, et keskmiselt on õpilastel sõbralistis ligikaudu neli kuni viis õpetajat. Fookusgrupi intervjuudes osalenud õpilastest väikseim õpetajate arv sõbralistis oli 1 ning kõige suurem 20. Üldjuhul on sõbralisti vastu võetud õpetajateks klassijuhatajad, erinevad aineõpetajad, aga ka koolitöötajad nagu huvijuht või administraator ning ka treenerid (vt Tabel 3). Uuringus osalenud õpilaste sõbralistides oli aga näiteks rohkem humanitaarainete õpetajaid kui reaalinete õpetajaid.

Kooli Juhtkond	Humanitaarainete Õpetajad	Reaalinete Õpetajad	Treenerid	Klassiõpetajad
Direktor	Ajalugu	Matemaatika	Kehalise kasvatuse õpetaja	Praegused klassijuhatajad
Huvijuht	Eesti keel ja kirjandus	Bioloogia	Kergejõustiku treener	Endised klassijuhatajad
	Vene keel	Loodusõpetus	Karate treener	
	Inglise keel		Tantsutreener	
	Prantsuse keel		Näiteringi juhendaja	
	Saksa keel		Koorijuht	
	Inimese õpetus		Muusikakooli õpetajad	

	Ühiskonnaõpetus			
	Muusikaõpetus			

Tabel 3: Õpilaste sõbralistis olevad õpetajad

Mitmed intervjueeritavad arvasid, et õpilase-õpetaja sotsiaalmeedia suhtluse puhul peaks sõbrakutse saatma see osapool, kellel on seda interaktsiooni antud hetkel rohkem vaja, nt. kummal teiselt midagi küsida on vaja. Siiski peaks enamuse intervjueeritavate arvates sõbrakutse saatma õpilane, kuna üldjuhul tekib küsimusi õpetajatele just õpilastel. Uuringus osalenud leidsid ka, et peamiselt luuakse õpetaja-õpilasevaheline sõbrakontakt, kuna Facebook on mugav keskkond nii õpilastele ja õpetajatele, kus omavahel kooliteemadel suhelda, näiteks arutada loovtööde teemadel või küsida konkreetselt kooliteemal nõu.

(2)Vastaja N3: Tegelikult ju vahet pole, sellesmõttes, et kui õpetaja tahab sinuga rääkida mingit kooliteemat, siis ta lisab ise su, aga kui sa tahad näha, mida ta mingi vabal ajal teen, siis sa lisad ise.

Osad intervjueeritavad arvasid sama, et Facebooki sõbrakutse peaks õpetajale saatma esimesena õpilane, kuna õpetajatel on kooliruumis palju õpilasi ning sõbrakutse mittedaamine võib tekitada õpilaste hulgas ebavõrdsust.

(4)Vastaja N11: Kui sa oled õpetaja, siis sa ei hakka nagu kõigile oma õpilastele sõbrakutseid saatma.

Samas osales uuringus ka noori, kes leidsid, et õpetajapoolne sõbrakutse saatmine on imelik või naljakas, kuna see võib tekitada väärarusaamu õpetaja ja õpilaste vahelistest suhetest.

(5)Vastaja N16: Kui õpetaja saadab, siis võib arvata mingi, või pärast tekib veel üldarvamus, et ahistamine.

Olgugi, et paljude intervjueeritavate arvates kasutavad õpetajad Facebooki enamasti ikkagi õpilastega kooliteemadel suhtlemiseks, siis tunnistati, et õpetajaid huvitab tihtipeale ka see, mida õpilased teevad vabal ajal.

(4)Vastaja N12: Teda huvitab päriselt ka kuidas meil läheb ja nii.

(4)Vastaja N11: Ma arvan, et sellepärase neil ongi need Instagram-id ja need, et nad tahavadki teada mida me teeme, et me ei läheks selles halvas suunas.

Nii ilmneski läbi viidud fookusgruupiintervjuudest, et Facebooki sõbrakutse saatmise üheks põhjuseks mõlemapoolselt on ka tõik, et nii õpilased kui õpetajad tahavad olla rohkem kursis üksteise eludega väljaspool kooli.

Osade intervjuueeritavate arvates oli õpilaste ja õpetajate vaheline sotsiaalmeedia suhtlus pigem siiski kummaline ning teisi suhtluskanaleid nagu Gmail peeti paremaks variandiks. Siiski eelistatakse Facebooki helistamisele, leides, et see on kergem ja mugavam viis ligi pääseda ning suhelda.

(4)Vastaja N13: Ma väga ei tea kellegi numbrit niikuinii, kirjutan feissi.

(2)Vastaja N5: Ma arvan, et pigem peaks suhtlema õpetajaga kuskil meili teel või midagi, mitte Facebookis.

Uuringus osalenud õpilased pidasid sotsiaalmeediat siiski platvormiks, kus suhelda sõprade ning tuttavatega, suhtlus õpetajatega moodustas intervjuueeritud õpilaste arvates Facebookis pigem üsna väikse osa.

3.2.Õpetajate ja õpilaste interaktsioon sotsiaalmeedias

Uuringus osalenud noored kuulusid erinevatesse Facebookis olevatesse klassigruppidesse ja klassivestlustesse. Mõned intervjuueeritavad kuulusid ka suurematesse Facebooki kooligruppidesse, aga ka kooliringide, nt. tantsuring või näitering, gruppidesse ja vestlustesse. Eraldi vestluseid oli loodud ka erinevate koolitööde arutamiseks, nt. loovtöö arutamiseks.

Klassigruppide peamiseks eesmärgiks on uuringus osalenud õpilaste arvates klassiürituste aegade kokku leppimine või ürituseks valmistumisel kiire info jagamine. Õpilaste arvates kasutavad õpetajad Facebooki gruppe ja vestlusi selleks, et meelde tuletada olulist infot või arutada teemadel, millest tunnis ei jõuta rääkida.

Osade õpilase jaoks oli sotsiaalmeedia ka koht, kus küsida õpetajalt nõu näiteks sisseastumiskatsete või muude projektide kohta. Mõned intervjuueeritavad pidasid Facebooki ka platvormiks, kus õpetajalt küsida täpsustavaid küsimusi õppetöö kohta. Samuti kirjutavad õpetajad õpilastele, et küsida üle infot, leppida kokku proovi aegu või saadavad õpilastele meeldetuletusi.

- (4)Vastaja N13: Me rääkisime koolide sisseastumiskatsetest ja et mida teha ja nii.*
(4)Vastaja N11: Õpetaja nagu kogu aeg küsib, kui midagi tähtsat on ja nii.
(4) Vastaja N11: ((aine nimi)) õpetaja kirjutab ja käsib koduseid ülesandeid teha.
(1)Vastaja M1: Mulle on kirjutanud huvijuht seoses sellega, kui mingi üritus tuleb ja siis ma pean midagi tegema.

Olgugi, et uuringus osalenud leidsid, et õpilaste ja õpetajate vahelised peamised vestlusteemad keerlevad koolitöö, õppetöö, ürituste ning klassiväliste tegevustega seotud teemade ümber. Samas nähtus fookusgruppidest, et õpetajad tunnevad huvi ka õpilaste tegevuste suhtes väljaspool kooliruumi, näiteks milliste hobidega õpilased tegelevad ning saavad vahel isegi õpilaste huvisid silmas pidades temaatilist lisainformatsiooni.

- (1)Vastaja M4: Mulle meeldib joonistada ja siis mu kunagine klassijuhataja saatis mulle tihti postitusi joonistamisest..*
(5)Vastaja N14: Mu endine klassijuhataja kirjutas mu pildi alla, et mis trennis ma käin.
(5)Vastaja N15: Mulle ükskord ((aine nimi)) õpetaja kirjutas ja küsis, et miks ma ei maga öösel, et mul näitas kell kaks öösel, et ma olen active, [...].

Uuringus osalenud õpilased tundsid, et reegline võtavad õpetajatega ühendust just noored ise, et küsida õppetöö või kooliüritustega seoses. Siiski nõuab õpetajaga Facebookis suhtluse otsimine õpilastelt teatavat eneseületust, kuna on pigem ebamugav kui rõõmu valmistav.

- (1)Vastaja M5: See on selline tunne nagu hakkaks kontrolltööd tegema. See nagu paneb pabistama.*

Õpetajad on õpilastega sotsiaalmeedias kontakti otsinud väga erinevatel teemadel. Põhjuseks on olnud täpsustavad küsimused koolitöös, kiitmine või õnnitlemine olümpiaadide või võistluste puhul. Osade intervjuueeritavate arvates oli tavaline ka see, kui soovitakse sotsiaalmeedias üksteisele õnne või kui õpetajad saadavad õnnitlusi tähtpäevade puhul.

- (1)Vastaja M5: Mul on direktor. Ta on õnnitlenud mind, seal ei ole sellised nagu noh tõsised asjad.*
(4)Vastaja N10: Ükskord õpetaja saatis mingi et täna on kallistamispäev.

Samas nähtus intervjuudest, et õpilastel on olnud ka olukordi, kus nad õpetajate suhtluspraktikaid ei mõista ja tunnevad end õpetaja tehtud valikute tõttu ebamugavalt või ebakindlalt.

- (2)Vastaja N5: Nagu mu ühtel tuttaval on, et õpetaja lisab ise kõiki sõbraks ja kirjutab neile ja ta räägib nagu sõpradega.*
(2)Vastaja N3: No tal on nagu õpetaja Facebook. Tal on nagu oma Facebook ja siis tal on õpetaja oma, kus tal on oma lennu õpilased ja siis tal on oma see grupp ja värgid.

- (2)Vastaja N5: Siis ta nagu lisab neid tüdrukuid sõbraks.*
(2)Vastaja N3: Poisse ka.
(2)Vastaja N5: Ja, aga ta kirjutab ju ainult tüdrukutele.

Õpilaste arvates peaks õpetaja ja õpilase vaheline Facebooki suhtlus olema väga viisakas. Samas oli ka neid intervjueeritavaid, kelle jaoks oli mugavam just vabama suhtlusstiili kasutamine. Peamiselt peetakse viisaka suhtluse all silmas korrektset keelekasutust, kus vestluse sisu on üheselt mõistetav. Osade intervjueeritavate jaoks oli õpetajapoolne slängisõnade kasutamine ebameeldiv ning võõras.

- (1)Vastaja M3: Ei lühenda sõnu, räägid nii et mõlemad pooled saavad aru.*
(3)Vastaja N8: Nagu mingeid slänge ja roppe sõnu ei kasuta.
(5)Vastaja M7: Nii nagu päriseluski.

Õpilased hindavad seda, kui õpetaja jääb enda tekstilt ning kõnestiililt sarnaseks sellega, keda ollakse klassiruumis harjunud nägema.

3.3. Õpetajad kui sotsiaalmeedia kasutajad: õpilaste vaade

Intervjueeritavate sõnul ei pööra õpilased õpetajate Facebookis tegutsemisele küll väga suurt tähelepanu, kuid kindlasti vaadatakse õpetajate sotsiaalmeedia profile huviga uude kooli minnes või siis kui klassi hakkab õpetama mõni uus õpetaja.

Õpilased tunnistasid, et õpetajate profiilide vaatamine ning sealse info teada saamine on väga põnev, sest õpetajate Facebooki ja muid sotsiaalmeedia profile vaadates leiavad nad õpetaja eraelu ja huvide kohta üsna palju infot.

- (1)Vastaja M4: Ma avastasin, et ajalooõpetaja teeb suitsu vahepeal [...] ja siis oli inimeseõpetuse õpetaja ja siis tulid mingid ranna bikiini pildid.*
(1)Vastaja M2: [...], õpetaja käib väljas mingi 60 – aastasega. Ta on mingi kakskend seitse ja käis mingi 60 – aastasega väljas.

Õpilasi huvitab väga, milline on õpetaja isikuna väljaspool õpetaja rolli ning seepärast vaadatakse huviga milliseid asutuste, muusikute, ansamblite ning telesaadete lehti nende õpetajad jälgivad, või milliste tegevustega õpetajad vaba aega sisustavad.

(2)Vastaja N2: Ma sain siit profiili pealt teada, et tal on hästi palju sõpru, sest talle soovis, noh Facebookis nagu õnne soovitakse ikka vist, talle soovis nagu üle saja inimese õnne.

(2)Vastana N4: Ma vaatasin seda ka, et mida ta jälgib. Siin on lihtsalt palju asutusi ja siis siin on saate mingid lehed, näiteks „Eesti parim pagar“ ja nii.

Osade fookusgrupi-intervjuudes osalenud õpilaste arvates on õpetajad sotsiaalmeedias üsna tagasihoidlikud ning ei tee seal eriti midagi.

(1)Vastaja M4: Issand, et nad täitsa tavalised inimesed.

Õigupoolest leiti üksmeelselt, et õpetajate sotsiaalmeedia kasutus sarnaneb õpilaste omale, kuna ka õpetajad suhtlevad sotsiaalmeedias peamiselt oma tuttavate ja sõpradega ning nende postitustest ilmneb, et nad on täiesti tavalised inimesed.

3.3.1.Õpetaja professionaalne eneseväljendus: õpilaste vaade

Fookusgruppides osalenud õpilased tõdesid, et on õpetajate Facebooki profiilidelt leidnud ka postitusi kooli igapäevaelu ja -sündmuste kui õpilaste kohta. Näiteks on õpetajate profiilidelt leitud infot tunnitööst või õpilaste tehtud naljadest. Õpilaste sõnul teevad õpetajad postitusi väljasõitudest ning kiidavad õpilasi tublide saavutuste puhul ning samuti jagavad neid postitusi teatud aja möödudes.

(4)Vastaja N13: Ta kiidab enda klassi inimesi, kui keegi on midagi saavutanud.

(5)Vastaja N15: Näiteks ma tean, et ((kooli nimi)) on üks kehalise kasvatuse õpetaja, kellel on enda õpilastega üli lähedane suhe ja ta nagu postitabki enda õpilastest ja kõigest mis ta teeb feissi.

(4)Vastaja N12: Mõni õpetaja paneb siis, kui keegi mingi auhinna saab või kui keegi õpetajale lilli viis, siis ta pani nendest lilledest ja nii pilte ülesse.

Uuringus osalenud leidsid, et õpilastel on huvitav selliseid postitusi lugeda ning halvaks või ebasobivaks neid ei peetud.

3.3.2.Õpetaja personaalne eneseväljendus: õpilaste vaade

Intervjueeritavate arvates kasutavad õpetajad sotsiaalmeediat üsna tavaliselt, laevad pilte ja postitusi enda elust, peamiselt reisidest ning külastatud kohtadest. Õpilaste arvates jagavad õpetajad erinevat eraelulist sisu, kuid nende postituste teemad on paljuski seotud nende hobidega, kuid jagatakse ka erinevaid uudiseid ning artikleid.

(5)Vastaja N11: Jagavad, et oo ma tahan võita seda ja siis seda ja siis jagavad neid asju.

(3)Vastaja N9: Mingid isiklikud asjad.

(5)Vastaja N15: Jagavad suht palju mingeid üritusi või siis jagavad mingeid retsepte.

Uuringus osalenud õpilaste arvates postitavad õpetajad Facebooki pilte eelkõige järgmistel teemadel:

- 1) perekonnast (reisimine, teatris- ja kinoskäigud, väljasõidud, pulmapildid, perepildid, väljas söömine);
- 2) töö (klassiüritused);
- 3) huvid (söögi tegemine, loodus, aed ja lilled, uudiste jagamine, arvamuse avaldamine, sõbrad);
- 4) iseendast (portreepildid, selfid, pildid looduses, pildid koos sõpradega).

3.3.3.Õpetaja kuvand sotsiaalmeedias ja klassiruumis

Uuringus osalenutel palusin märksõnade abil iseloomustada õpetajate sotsiaalmeediakasutust. Tabelis 4 on kokku võetud peamised märksõnad, mida õpetajate sotsiaalmeedia kasutust kommenteerides välja toodi.

Postituste teemade iseloomustus	Õpetaja veebikuvandi iseloomustus	Õpetaja Facebooki kasutuse iseloomustus
Isiklik	Vabam	Tüüpiline
Tööelu	Neutraalne	Stereotüüpiline
Kodune	Tavaline	Normikas
Perekond	Keskpärase	Pildirohke
Lapsed	Mõttetu	Mitmekesine
	Elav	Aktiivne
	Rõõmus	Vähekasutatud

	Kursis/teadlik	Korrektne
	Tore	Üllatav

Tabel 4: Õpetajate sotsiaalmeedia kasutust iseloomustavad märksõnad

Eelnevad omadussõnad iseloomustavad õpetajate Facebooki kasutuse kuvandit õpilaste arvates, samuti ka teemasid, millest õpetajad postitavad. Omadussõnade põhjal on õpetajad jätnud õpilastele keskpärase õpetaja mulje, kus ollakse enda postitustes rõõmsam ja vabam, kuid siiski korrektne. Samuti võib eelneva info põhjal järeldada, et õpetajad kasutavad Facebooki pigem isiklikuks tegevuseks.

Hinnates õpetajate Facebooki profile iseloomustasid uuringus osalenud õpilased neid peamiselt sõnaga „tavaline“. Selle all peetakse silmas stereotüüpset sotsiaalmeedia kasutajat, kes rakendab peamisi sotsiaalmeedia funktsioone ning kelle postitustes on küll sõnum olemas, kuid teostus ja stiil jääb keskpäraseks ning tuimaks. Õpetajate Facebooki põhjal hinnates jätavad enamus õpetajaid õpilaste hinnangul tüüpilise pereinimese mulje.

Peaaegu kõik intervjueeritavad leidsid erinevusi õpetaja sotsiaalmeedias oleva isiku ning klassiruumis oleva isiku vahel. Näiteks leidsid uuringus osalenud noored, et sotsiaalmeedias tunduvad õpetajad inimlikumad ja sõbralikumad, see eest klassi ees on õpetajad kinnisemad ja rangemad. Õpetajate sotsiaalmeedia profile vaadates näevad õpilased õpetajat teistsuguse nurga alt kui tavaliselt. Põhjus, miks osade õpilaste jaoks on mõne õpetaja sotsiaalmeedia kuvand vabam võib olla see, et õpetaja ei ole enda õpetajarollis ning tehes kooliruumist väljaspool erinevaid tegevusi, jätab see inimesest teistsuguse mulje. Õpilaste jaoks võib see olla hea, kui nähakse õpetajat ka teistsuguse inimesena, kuna see võib suurendada usaldust.

(1)Vastaja M1: Ma olen ühes mängus, [...], grupis, kus on üks õpetaja ja mulle tundub, et ta klassis on nagu teistsugune kui seal. Sest seal on ta nagu selline hästi vaba ja tundub selline hästi huvitav inimene.

(3)Vastaja N7: Vabam nagu kui koolis.

(1)Vastaja M1: Isikuna jäävad ikkagi korralikuks, aga nad ei ole nagu ikkagi nii korralikud nagu nad on tunnis. Seal Facebookis on nad lihtsalt nagu inimesed, mitte ei ole nagu õpetajad

Seevastu osad uuringus osalenud õpilaste arvates peegeldavad õpetajate Facebooki kontod pigem seda, milline on õpetaja kooliruumis ning õpetaja positiivne kuvand on kandunud edasi ka sotsiaalmeediasse.

(5)Vastaja N15: Enamjaolt ikka sarnasused, õpetajate puhul on välja kujunenud see, et õpetaja on üks ühele isiksus sellega, kes ta on ka koolis.

(5)Vastaja N14: Õpetajad ongi sellised rõõmsad, nagu neil ka postitused.

Uuringus osalenud õpilaste poolt tajutud kuvandit õpetajatest sotsiaalmeedias ja klassiruumis iseloomustab Tabel 5.

Õpetaja	Õpetaja sotsiaalmeedias	Õpetaja klassiruumis
Õpetaja 1	<i>N1: Hästi pereinimene, sest tal on kõik siuksed pildid lastest ja perega koos olemise pildid. Õpialstest tal nagu väga mingeid grupifotosid ja nii pole.</i>	<i>N1: Meeldib rääkida nagu enda pereseiklustest. N4: Toob elulisi näiteid. N1: Näiteks mis perega juhtunud.</i>
Õpetaja 2	<i>N2: Ta postitab hästi palju siukseid pilte nagu kus ta on paljude inimestega koos, siis kui ma ei teaks teda, siis ma arvaksin, et ta on hästi seltskondlik inimene.</i>	<i>N2: Muutliku iseloomuga. Vahel ta on siuke hästi rõõmus ja tore ja siis on vahepeal hästi range. N2: Päriselus hoopis teistsugune kui klassi ees.</i>
Õpetaja 3	<i>N4: Viibib palju kodus ja käivad kogu aeg perega kuskil.</i>	<i>N4: Klassis on ta väga tagasihoidlik ja vaikne.</i>
Õpetaja 4	<i>N5: Hästi pereinimene ja ettevõtlik. Käib igal pool, räägib lastest.</i>	<i>N5: Hästi tore ja abivalmis. N5: Tegelikult on ta üsna sarnane, et kuidas ta Facebookis käitub ja klassi ees.</i>
Õpetaja 5	<i>N9: Sama lõbus. N8: Veel vabam.</i>	<i>N9: Teeb huvitavaid asju, räägib kaasa, on noortepärane. N6: Hästi rahulik ja tore. N8: Nooruslik, rõõmus, tore, lahke.</i>
Õpetaja 6	<i>N10: Nooruslik ja paneb pilte ülesse. N11: Teeb igasuguseid asju. N13: Seikluslik noh.</i>	<i>M6: Elujõudu täis. N10: Väga tore. N11: Väga tore inimene tõesti.</i>

Tabel 5: Õpilaste poolt tajutud õpetaja kuvand sotsiaalmeedias ja klassiruumis

Fookusgrupis osalenud õpilaste arvates ei mõjuta omavaheline sotsiaalmeedia sõprus ega kummagi osapoole käitumist ega suhtumist ei sotsiaalmeedias ega ka väljaspool veebiruumi. Osade õpilaste arvates on õpetajad teadlikud, kes on nende sotsiaalmeedia auditoorium ning kui ei oleks, siis enda õpetajarolli tõttu ei postitaks nad ikkagi midagi ebasobivat ning on enda käitumisega õpilastele eeskujuks.

3.3.4. Ebasobivad sotsiaalmeedia postitused õpilaste arvates

Fookusgrupis osalenud õpilased pidasid ebameeldivaks ning ebasobivaks neid postitusi, mis on illegaalsed või mida võib olenevalt olukorrast erinevalt tõlgendada. Näiteks peeti ebasobivaks seda kui koolis öeldakse või õpetatakse ühtemoodi ning reaalses keskkonnas tegutsetakse ise enda sõnadele vastu. Selle alla võib lugeda õpetajate tehtud pilte ja postitusi, kus tarbitakse alkoholi või tarvitatakse tubakatooteid. Samas osade õpilaste jaoks ei ole alkoholiga piltide postitamine vale, sest see ei ole õpetaja vanuses keelatud.

Käsitledes õpetajate alkoholi postituste teemat ka projektiivtehnika ülesande käigus, nähtus samuti, et kui osad intervjueeritavad leidsid, et alkoholiga piltide postitamine on õpetajate poolt ebasobilik, siis osade uuringus osalenute arvates on tegemist tavapärase ning normaalse täiskasvanud inimeste tegevusega, mida seostatakse puhkamisega ning mis seetõttu ei peaks olema taunimist väärt.

(1)Vastaja M4: Õpetaja, kes teeb peale enda tööpäeva seda, et puhata ja mis seal vahet on, kas ta võtab klaasi alkoholi, sest see on asi, mida tegelikult ju teha võib.

(4)Vastaja N10: Minu arust täitsa okei ja võib seda teha ju, täiskasvand inimene.

Samas leidsid osad intervjueeritavad, et õpetaja on õpilastele eeskujuks ning seetõttu peaksid õpetajad ka eeskujulikult käituma. See on ka põhjus, miks ei kujuta osad intervjueeritavaid ette, et mõni õpetaja projektiivülesande käigus näidatud näidispostitustele midagi sarnast teeks.

(2)Vastaja N2: Tegelikult oleks see natuke naljakas, et õpetaja siukseid pilte paneb, sest nagu tavaliselt on õpetajatel palju õpilasi sõbralistis ja ta peaks nagu eeskujuks olema.

(3)Vastaja N7: See on väga normaalne, kui ta isegi käibki sellisel peol, aga ta ei peaks postitama seda, just kui seal on mingi alkoholi jook käes.

(1)Vastaja M4: Kui õpetajal ongi nagu pilte sellest, kus ta teeb suitsu või midagi niukest, siis see nagu muudab ikkagi mingil määral arvamust õpetajast.

Osad intervjueeritavad täid välja, et õpetajatel on ebasobilik postitada fotosid, millelt paistab liigselt paljastatud kehaosi. Osade intervjueeritavate arvates on õpetajad pigem teadlikud enda auditoriumist ning selliseid fotosid õpetajate kontodel ei leidu; samas leidus ka intervjueeritavad, kes on selliseid ebasobivaid fotosid siiski õpetajate profiilidelt leidnud.

(5)Vastaja N14: [...], see oli vist natuke selline pilt, mis ei oleks väga hea panna ülesse, et see oli natuke veidi liiga suure lõikega särk.

(5)N14: Mingid bikiinides pilte ja perega spaas ei ole ok.

Intervjueeritavad pidasid õpetaja poolt sotsiaalmeedias ebasobivaks käitumiseks seda, kui õpetaja teeb sotsiaalmeediasse postitusi nende hinnetest või sellest, mida tunnis tehakse. Õpetaja rollile ebasobivaks pidasid noored ka tugevate poliitiliste vaadete esitlemist või kollase ajakirjanduse, näiteks Elu24, artiklite jagamist. Intervjueeritavate arvates on ebasobilik teha ka postitusi, millel on solvav sisu ning võib teatud osapooli tugevalt puudutada, siinkohal toodi välja solvavaid meeme.

(1)Vastaja M3: Tugevast poliitikast ei peaks olema nagu sotsiaalmeedias, et teed diskussiooni ja postitad selle, siis tead ju et lapsed võivad näha.

(5)Vastaja N15: [...], võib olla nagu perest ei ole ka vaja kogu aeg postitada igale poole.

Õpetajate jaoks võib ohuks muutuda sotsiaalmeedia tegevuse koolikeskkonda kandumine. Projektiivtehnika ülesannete käigus sõnasid intervjueeritavad, et olukorral, kui õpetajad postitaksid sotsiaalmeediasse sisu, mis oleks õpilastele solvav, kasutaksid õpilased olukorda õpetajatega manipuleerimiseks. Näiteks kui õpetaja postitab midagi ebasobivat, mainiksid nad seda koolis, näitaksid kellelegi või hakkaksid õpetajale selle kohta ebasobivaid märkusi tegema.

(2)Vastaja N4: Ma saadaks ilmselt selle kuskile gruppi sõpradele.

(2)Vastaja N3: Küsiks asju ja ajaks närvi teda just.

(5)Vastaja N15: Ma pöörduks kellegi poole edasi.

Õpilasi puudutavate naljakate postituste või meemide kohalt suurt probleemi ei nähta. Siinkohal ilmnes intervjuudest selgelt, et õpilaste hinnangud on väga subjektiivsed ning sõltuvad huumorimeelest, õpetajast ning postituste sisust.

Fookusgrupi intervjuudest selgus, et õpilased peavad oluliseks enda privaatsust ning ei ole alati rahul sellega, kui õpetajad neist sotsiaalmeediasse pilte panevad. Õpilaste arvates peaks selliseks tegevuseks olema kahepoolne luba ehk õpetajad võiksid õpilaselt nõusolekut küsida.

(5)Vastaja N14: Üks õpetaja tegi mu klassiõest pilti, [...], et pigem nagu ilma luba küsimata ei postitaks.

(5)Vastaja N15: [...], siiski nad peaksid meilt luba küsima.

(3)Vastaja N9: [...], meist tehti pilti ja siis minu nägu oli hästi lähedalt ja mu ingliskeele õpetaja ütles mulle, et ma panin Facebooki lehele selle pildi, ma olin seda varasemalt näinud ja ma teadsin sellest juba, siis ta küsis, et kas ma pean selle nagu ära kustutama, et kui sulle või su vanematele ei sobi.

Intervjuudest selgus, et õpilastel on väga kindel arvamus, mida õpetajatel sobib ja ei sobi sotsiaalmeediasse postitada.

4. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

Minu bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada, kuidas tajuvad põhikooli kolmanda astme õpilased õpetajaid sotsiaalmeedia kasutajatena, milline on nende omavaheline interaktsioon sotsiaalmeedias ning millised kasutus- ja sisuloomepraktikad on õpilaste arvates õpetajatele omased. Antud peatükis toon välja uuringu põhjal tehtud järeldused ning meetodi kriitika. Samuti annan soovitusi teema edaspidiseks uurimiseks.

4.1. Milliste sotsiaalmeedia kasutajatena tajuvad õpilased enda õpetajaid?

Sõbrakutseid peaks uuringus osalenud õpilaste arvates saatma pigem õpilased, kuna üldjuhul on õpilastel küsimusi, mida õpetajatele esitada. Intervjueeritud õpilaste arvates on sobilik sõbrakutse saata mõlemal osapoolel, kui selleks on põhjust ning kui on soovi vestlust alustada. Samuti töid intervjueeritavad välja, et õpetaja ei peaks sõbrakutseid saatma, kuna sõbrakutse saamata jäänud õpilane võib tunda end kõrvalejäetuna. Seda näitab ka õpetajate poolt Rooste (2013) uuring, et sõbrakutsete vastuvõtmise põhjuseks on tahe õpilastega hästi läbi saada ning sõbrakutseid tagasi lükates või mitte suheldes kardavad õpetajad lastega suhteid rikkuda. Tuginedes Petronio ja Reiersoni (2009) tähendab sõbrakutsele vastamine ka konfidentsiaalse info jagamist, ehk sõbrakutseid vastu võttes pääsevad nii õpetajad kui ka õpilased ligi üksteise infole. Tuginedes uuringule tuleks õpetajal arvestada sellega, mille põhjal õpilasi sõbraks võetakse ehk kui õpetaja lisab sõbraks või võtab vastu ainult teatud isikud, võivad teised õpilased end tunda eraldatult.

Mazer, Murphy ja Simonds (2007) uuringust nähtus, et kirjastiil, keel ja kirjavahemärgid mängivad olulist rolli selles, millistena õpilased õpetajaid sotsiaalmeedias tajuvad. Käesoleva uuringu tulemustest ilmnes, et õpilased peavad oluliseks seda, et õpetaja oleks sotsiaalmeedias postitusi tehes enda postituse tekstilt ja kirjastiililt sarnane sellega, keda ollakse klassiruumis harjunud nägema. Mazeri, Murphy ja Simondsile (2007) tuginedes suhtlevad õpilased tõenäolisemalt nende õpetajatega, kes käituvad vahetult (kasutavad õpilaste eesinimesid või emotikone emotsiooni edastamiseks), siiski töid intervjueeritavad välja, et liigsete emotikonide kasutus on ebameeldiv. Samuti peeti ebameeldivaks ning harjumatuks uuringus osalenud

õpilaste sõnul liigsete slängisõnade kasutust. Siiski on õpilaste sõnul õpetajaga sotsiaalmeedias mugav suhelda, kuna õpetajate suhtlusstiil on seal keskkonnas tavaliselt vabam kui kooliruumis, kuid samas ka mitte liiga erinev õpetaja keelekasutusest kooliruumis.

Kuna õpetajad on õpilastele eeskujuks (Olson, Clough, Penning, 2009: 463), siis ilmnes ka intervjuudest, et õpilased ootavad õpetajatelt eeskujulikku eneseesitlust ka sotsiaalmeedias. Eelnev tulemus seostub Mazeri, Murphy ja Simondsi (2007) väitega, et õpilaste arusaamad õpetajate usaldusväärsest ja eeskujulikkusest võivad olla mõjutatud sellest, mida õpetaja Facebookis avalikustab. Seetõttu peaksid kõik õpetajad, kes presenteerivad ennast sotsiaalmeedias, silmas pidama, et nad on õpilastele eeskujuks nii koolis kui ka väljaspool kooli.

Mazeri, Murphy ja Simondsi (2007) uuringust nähtus, et õpetaja käitumine Facebookis sh. näiteks: sõprade kommentaarid sotsiaalmeedias, spetsiaalsed erihuvi grupid või muu personaalne info õpetaja eluloost, võivad kujundada õpilaste arvamust õpetajast. Läbi viidud fookusgruupiintervjuudest ilmnes, et õpetajate sotsiaalmeedia profile vaadates näevad uuringus osalenud õpilased õpetajaid enamasti eelkõige inimese mitte ainuüksi õpetaja rollis olevana ning õpetaja kuvand tundub õpilastele seetõttu sotsiaalmeedias ka tihtipeale hoopis sõbralikum ja seltsivam ning vabam kui kooliruumis.

Antud leidu võib aidata mõtestada Kädli Rooste (2013) uuringutulemus, millest nähtus, et õpetajad eelistavad hoida õpilastega distantsti: õpetajate jaoks on Facebook personaalne, tööväliline keskkond, milles eelistatakse olla mõnes muus rollis peale õpetaja. Uuringust tulenevalt peaks õpetaja endale õpilaste sõbralistis oleku korral teadvustama, kuidas ennast sotsiaalmeedias presenteerida, kuna intervjuus osalenud õpilaste sõnul peavad õpilased oluliseks, et õpetaja oleks sarnane koolis olevale õpetajarollile. Siinkohal on tuginedes uuringule soovitus luua õpetajatel eraldi õpetaja-profiil, kus suhelda õpilastega ning postitada kooli- ning tööteemadel.

Fookusgruupi-intervjuudest selgus, et õpetajad ei tohiks õpilaste arvates postitada sotsiaalmeediasse midagi sellist, mis ei sobiks kokku nende õpetaja rolliga või mis rikuks nende mainet. Näiteks ei pidanud õpilased sobivaks postitusi, kus õpetaja tarbib või edastab tubaka- ning alkoholitoodetega seostuvaid sõnumeid. Ebasobivate postituste ära tundmine on oluline, kuna välismaa näidetel on olnud situatsioone, kus õpetajaid on vallandatud või muud moodi karistatud ebaprofessionaalse veebikäitumise tõttu (Woodley, Silvestri, 2014). Samuti pidasid uuringus osalenud õpilased ebasobivaks postitusi, kus on näha õpetaja liigselt paljastatud keha

nt. avarat dekolteed või ujumisriietes keha. Kujuteldav auditoorium määrab kuidas ja mida kommunikeeritakse reaalsele auditooriumile ning oluline on ka mõista, mis seda tõlgendust mõjutab (Litt, 2012: 333). Seetõttu peaksid õpetajad enda sotsiaalmeedia käitumise puhul silmas pidama õpilaste kohalolekut ning seda, milline mulje jäetakse enda sotsiaalmeedia kaudu.

4.3. Milline on õpetajate-õpilaste interaktsioon sotsiaalmeedias?

Uuringus osalenud õpilaste arvates tekitab küsimusi see, kumb pool sotsiaalmeedias vestlust alustab või sõbrakutse saadab. Peamiselt toodi välja, et normaalne ja tavaline on vestluse alustamine mõlema poole puhul, kui selleks on pädev põhjus, näiteks akadeemiline eesmärk või kooliüritusega seotud küsimused. Sotsiaalmeedia on muutnud õpetaja-õpilase suhtlust andes mõlemale võimaluse omavahel suhelda ka väljaspool klassiruumi (Sheldon, 2010), seda näitab ka uuringus osalenud õpilaste arvamus, et omavaheline sõprus õpetajatega Facebookis on normaalne ning midagi imelikku selles ei märgata. Õpilaste ja õpetajate omavaheline sõprus Facebookis toob kaasa mõlemale osapoolle varasemalt varjatud või privaatselt info kättesaadavuse. Seda kinnitab ka Nissenbaumi väide, (2010, viidatud Räim, 2014 kaudu), kelle arvates on sotsiaalmeedia muutnud infokogumise lihtsaks ning online keskkonnas tegutsemisega on indiviidil võimalik koguda teise kohta informatsiooni privaatses õhkkonnas.

Õpilaste arvates ei ole sotsiaalmeedia sõprus õpetajatega mõjutanud suhtlust koolisituatsioonis. Uuringu tulemustest selgus, et õpilased suhtlevad enda arvates õpetajatega samamoodi nii sotsiaalmeedias kui klassiruumis. Tulemust kinnitab ka Räime (2014) uuring, millest selgus, et õpetajate arvates on internet avalik ruum, kus kehtivad samasugused käitumisnormid nagu füüsilises ruumis. Siiski tõid osad intervjuueeritavad välja, et mingil määral on muutunud õpetajatega suhtlus tänu sotsiaalmeediale vabamaks ning usaldusväärsemaks. Samuti nähtus intervjuudest, et kui õpilaste arvates on õpetaja kooliruumis usaldusväärne, julgetakse tema poole ka sotsiaalmeedias rohkem pöörduda ning nõu küsida. Omavaheline sotsiaalmeedia suhtlus muudab olukorda klassiruumis ka avatumaks ning sõbralikumaks. Uuringu tulemustest nähtub, hea õpetaja-õpilasevaheline sotsiaalmeedia kommunikatsioon on oluline, et tekiks õpilastega suurem usaldus ning avatus.

Uuringust selgus, et õpilased ja õpetajad kuuluvad tihtipeale samadesse klassigruppidesse ja vestlustesse, mille eesmärk on klassi- või koolisiseste ürituste või muu seonduvaga info jagamine ja arvamuse avaldamine. Sarnastele tulemustele on jõudnud ka Asterhan ja Resenberg (2015), kelle uuringu kohaselt kasutavad mitmed õpetajad Facebooki õppeeesmärkidel või innovatiivseks tunnitegevuseks, samuti selleks, et viia läbi küsitlusi ja arutlusi klassiga ning leppida kokku kuupäevi, mis koolitunni raames võib liigselt aega kulutada.

Petronio (2002) loodud teooria järgi ei sõltu privaatsus ainult selle edastajast, vaid seda omab ka teine pool, kellele info saadaval on. Uuringus osalenud õpilased pidasid väga oluliseks enda privaatsust ning ootavad seetõttu õpetajatelt õpilaselt luba küsimist, kui mõni õpetaja tehtud postitus sisaldab infot õpilasest. See näitab, et privaatne info võib olla ka teiste indiviidide poolt kasutatav. Intervjueeritavad pidasid seda mõlemapoolseks tavaks, mis on eetiline ning mõistetav.

Käesolevale uuringule põhinedes leian, et koolidel on vajadus sotsiaalmeedia hea tava etiketi suhtes. Esimeseks põhjuseks on see, et õpetajad ei taju õpilasi enda auditooriumina ning seetõttu ei pruugi teha ka pädevaid postitusi. Samuti on kindla struktuuri olemasolul koolil kindel reeglistik, mida kõik ühtemoodi mõista saavad. Lähtudes käesoleva töö fookusgrupi intervjuudest ei taju õpetajad, millised on ebasobivate ning sobilike postituste piir.

4.3. Millised sotsiaalmeedia sisuloojad on õpetajad õpilaste arvates?

Fookusgrupi-intervjuude tulemustest selgus, et õpilaste arvates postitavad õpetajad sotsiaalmeediasse peamiselt sisu, mis on seotud õpetaja huvide ja hobidega, nii isiklikust elust, kui ka saavutustest ja positiivsetest hetkedest. Õpetajad postitavad küll sisu, mis on seotud saavutustega koolis, kuid õpetajate omavahelist agarat kommunikatsiooni Facebookis ei olnud vähemalt minu uuringus osalenud noored märganud. Siiski peavad õpetajad intervjueeritud õpilaste arvates ka tööd ja kooli oluliseks ning postitavad seetõttu sisu, mis on seotud näiteks tunnitöö, klassiürituste või väljasõitudega. Siinkohal seostub tulemus Harti (2012) väitega, et õpetajad kasutavad Facebooki kogemuslugude või ideede jagamiseks ning õpiprotsessi arengu näitamiseks.

Minu poolt läbi viidud fookusgruppide tulemustest nähtub, et õpilaste arvates teevad õpetajad sotsiaalmeediasse kõige rohkem postitusi enda hobide, reise ning pere ja sõprade kohta. Kooliga seoses postitavad õpilaste arvates õpetajad väljasõitudest, olümpiaadidest ning kooliüritustest. Samuti kasutavad õpetajad õpilaste sõnul Facebooki, et jagada õpilastega infot erinevate kontsertide ja ürituste kohta, mis võivad õpilastele kasulikud olla. Uuringu tulemustest selgus, et osad õpetajad postitavad ka infot tunnitööst ning õpilaste tehtud naljadest, samuti õpilaste saavutustest ning ühistest klassitegevustest. See ühtib ka Asterhani ja Resenbergi (2015) uuringuga, mille põhjal kasutavad mitmed õpetajad Facebooki õppeesmärkidel. Õpilaste hinnangul selliseid postitusi halvaks ei panda, kuid ebameeldiv ning ebasobiv oleks õpilaste hinnetest ning õpilaste isiklikust infost postituste tegemine. Intervjuus osalenud õpilaste sõnul on Facebook üks mugavamaid platvorme, kus arutada tunniväliseid tegevusi ning edastada olulist kooliga ning kooliüritustega seotud infot. Kuna õpilaste jaoks on see kiire infovahetamise koht, võiksid selle kasutust professionaalsetel eesmärkidel õpilastega suhtlemisel kasutusele võtta ka õpetajad.

Intervjuudest ilmnes, et intervjuueeritavad on huvitatud õpetajate sotsiaalmeedia profiilide vaatamisest, kuna tahetakse teada saada rohkem infot õpetaja kohta. Näiteks huvitas fookusgruppides osalenud noori see, millised on õpetaja huvid või kui sotsiaalne ta väljaspool kooli on. Intervjuueeritavad pidasid sotsiaalsuse näitajaks sõprade arvu, postituste aktiivsust ning piltide ja postituste sisu. Ehk teisisõnu, mida rohkem grupipilte õpetaja seinal on või mida rohkem inimesi õpetaja seinal postitab, seda sotsiaalsemaks õpetajat peeti. Samuti toodi paralleele sellega, et mida aktiivsem on õpetaja Facebookis, seda sõbralikumana näib ta õpilastele. See on ka põhjus, miks mitmed intervjuueeritavad suhtlevad Facebookis nende õpetajatega, kelle sotsiaalmeedia kasutus on aktiivsem. See näitab, et õpetajad, kes jagavad ise sotsiaalmeedias rohkem infot (Begovic, 2011) on altimad motiveerima õpilasi (Mazer, 2007, Begovic, 2011 kaudu). Siinkohal võiksid õpetajad ka aduda õpilastega sotsiaalmeedias sõber olemisel seda, et kogu infot ei saa kontrollida ainult õpetaja ise, vaid seda loovad kõik õpetaja sõbralistis olevad isikud.

Vickery (2015) järgi on sotsiaalse privaatsuse säilitamine ja kokkuleppimine sõltuv sellest, kellel on ligipääs ja milline on kontekst. Seetõttu peavad õpetajad enda sotsiaalmeedias käitumise puhul aduma postituste sisu ning sellega kaasnevaid tagajärgi. Oluline on kujuteldav auditoorium ning selle tundmine, kuna teisel pool meediumit on inimene, kes tegutseb ning avaldab arvamust sotsiaalmeedia põhjal nähtule (Litt, 2012: 333). Uuringus osalenud õpilased

pidasid ebasobivaks ka postitusi, milles õpetaja käitub enda õpetussõnadele või eeskujule vastuoluliselt. Intervjueeritavate arvates on ebasobiv õpetajate poolne tugeva poliitilise arvamuse avaldamine või uudiste ja artiklite jagamine, mille kvaliteet ning usaldusväärsus ei ole piisav.

Näiteks tegutsevad osad õpetajad Facebookis viisil, mida kutsutakse „*befriending*“ ehk sõbrana kohtlema, mille puhul luuakse eraldi „õpetaja profiil“ (Asterhan, Rosenberg, 2015: 137), eelnevat viisi, ehk õpetajate professionaalse konto loomist väärtustasid ka uuringus osalenud õpilased. Põhjus, miks õpetajad võiksid luua endale eraldi professionaalse konto, et kaitsta enda privaatsust ning omavahelist piiri (*ibid.*).

Õpetajate ja õpilaste suhtlus minu uuringu põhjal on positiivne ning intervjueeritavate sõnul neile pigem kasu toonud, näiteks info vahetamise kiirus ja mugavus. Tuginedes uuringule võiksid õpetajad sotsiaalmeedias pakutavaid funktsioone õpilastega suhtlemiseks kasutada ning seda mitte karta. Kindlasti tuleks tähele panna postituste sisu ning seda, et sobilike postituste piir oleks paigas.

4.4.Meetodi kriitika ning edasised uuringud

Antud bakalaureusetöö raames kasutatud uurimismeetod oli töö tegemise jaoks võimalikest variantidest kõige sobivam. Informatsiooni paremaks kogumiseks on tulevikus oluline tähele panna mõningaid aspekte fookusgrupi-intervjuude läbiviimisel. Olulist rolli mängib uurigu valimi vanuserühmas üksteise arvamus ning see, kuidas ennast esitletakse. Seetõttu täheldasin paaril korral, kuidas informant kujundas ümber enda vastused, kuulates ära domineerivama isiku arvamuse. Samuti oli kõikides fookusgruppides intervjueeritavaid, kes olid jutukamad, mistõttu pidin moderaatorina ise kogu vestlust veelgi põhjalikumalt jälgima, et iga intervjueeritav saaks piisavalt sõna. Intervjuu läbiviimise puhul pidasin oluliseks intervjuu keskkonda. Näiteks olid intervjueeritavad avatumad keskkonnas, kus oli enne intervjuud võimalus end paremini keskkonnaga kohandada. Samuti kulgesid paremini intervjuud, mis ei toimunud kooliruumis, vaid õpilastele eemalolevas keskkonnas.

Mitme fookusgrupi-intervjuu puhul pidin jälgima seda, et noored ei kipuks teemast väga kõrvale kalduma ning liigselt ebaolulist rääkima, mis intervjuu alguses oli loomulik ning noorte

avamiseks vajalik. Siiski tuli mitmel korral hoida fookust ning intervjuu sisu tagasi joonele seada. Paari intervjuu puhul tundsin, et pean küsima rohkem täpsustavaid küsimusi, kuna noored olid esialgu tagasihoidlikumad, rääkisid vaiksema häälega ning andsid väga lühikesi vastuseid. Samuti mõjutas intervjuu tempot ning intervjuueeritavate hääletugevust ja kõne kiirust minu enda kõnetempo ning tämber. Kui seltskonnas viitab vaikus sellele, et inimesed tunnevad end ebamugavalt, siis grupitöös võib vaikimine olla igati positiivne – see märgib inimeste püüdu endasse süüvida, toimunu lahti mõtestada (Laherand, 2014: 222). Tunnen, et olin bakalaureusetöö intervjuudes julgem pauside ning vaikushetkedega, et intervjuueeritavad end rohkem lahti mõtestada saaksid. Peegeldasin intervjuueeritavate öeldut, et noored annaksid veelgi põhjalikumaid vastuseid.

Mitme fookusgrupi-intervjuu puhul oli näha, kuidas noored nõustusid palju üksteise arvamusega ning ei toonud lisaks rohkem uusi põhjendusi. Nt. esitati esialgu üks arvamus, kuid peale kaasintervjuueeritava öeldut, muudeti ka enda arvamust või lihtsalt nõustuti jaatades eelneva arvamusega. Noortel oli kindlasti mugavam ning lihtsam arutada konkreetseid juhtumeid või võrrelda õpetajaid, kuna paljude intervjuueeritavate õpetajad kattusid. Samuti tuleb valitud meetodi puhul silmas pidada, et intervjuueeritavatel ei pruugi kõik teadaolev info meeles olla ning seetõttu on intervjuueeritavate avamine ning erinevate teemaplokkidega asjade meeldetuletamine ning seostamine oluline.

Fookusgrupi-intervjuu modereerimine nõuab kindlasti väga head kuulamisoskust ning tähelepanemist. Samuti eristamist ning jälgimist, et intervjuueeritavad ei räägiks liigselt samal ajal. Tunnen et sain fookusgrupi-intervjuudega aktsepteeritavalt hakkama. Edaspidiste intervjuude puhul pean meeles pidama rohkem lahtisemate küsimuste küsimist, et mitte anda ette piiratud variante ning panna intervjuueeritavaid veelgi rohkem süvitsi mõtlema.

Valimi moodustamise puhul mängis rolli see, et enamus intervjuudes osalenud noored teadsid mind mingil määral enne fookusgrupi-intervjuu läbiviimist. Siiski ei täheldanud erinevusi intervjuude puhul sõltuvalt sellest, kas noored teadsid mind varasemalt rohkem või vähem. Pigem tõi avatuma vestluse, kus räägiti illustreerivaid lugusid enda kogemustest keskkond ning intervjuule sisseelamise aeg. Intervjuude puhul, kus valimis olid minu jaoks täiesti võõrad noored oli vestlus samuti avatud, kuid siiski väga korrektsem ning tundsin, et intervjuueeritavad ei tunne ennast veel väga vabalt. See muutus intervjuu käigus paremaks. Kasutatav analüüsimeetod oli töö eesmärgist ja meetodist lähtuvalt parim valik.

Leian, et õpetajate ja õpilaste sotsiaalmeedia kommunikatsiooni ja taju uurimine on oluline uurimisteema, millele peaks pühenduma ka edaspidi. Teemat on varasemalt uuritud õpetajate poolsest vaatevinklist ning edasiselt võiks teemat uurida keskkooli õpilaste seas, kuna sellises vanuses noortel on sõbralistis üldjuhul pigem rohkem õpetajaid, keda auditooriumina üldjuhul ei teadvustata. Kindlasti oleks huvitav teemat edasi uurida ka lapsevanemate vaatepunktist, kuna tihti erineb vanemate arvamus sotsiaalmeedia kasutuse puhul suuresti sellest, mida õpilased heaks arvavad.

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli uurida, kuidas õpilased tajuvad õpetajaid sotsiaalmeedia kasutajatena, milline on nende omavaheline interaktsioon sotsiaalmeedias ning millised kasutus- ja sisuloomepraktikad on õpilaste arvates õpetajatele omased. Lisaks uurisin seda, milliseid erinevusi märgatakse klassiruumis oleva õpetaja ning sotsiaalmeedias oleva õpetaja kuvandi vahel ning mida on omavaheline sotsiaalmeedia suhtlus kaasa toonud kooliruumi.

Uurimaks seda, kuidas õpilased näevad õpetajaid sotsiaalmeedia kasutajatena ning milline on õpilaste arvates õpetajate-õpilaste interaktsioon sotsiaalmeedias viisin läbi viis fookusgrupiintervjuud 25 noorega Tallinnast, Harjumaalt ning Tartust, kellest üheksa olid poisid ning ülejäänud kuusteist tüdrukud. Esimeses fookusgrupi-intervjuus osales viis 8.-9. klassi poissi vanuses 14 – 15. Teises fookusgrupi-intervjuus osales viis 7.-9. klassi tüdrukut vanuses 14 – 16. Kolmandas fookusgrupi intervjuus osales neli 7. klassi tüdrukut vanuses 13 – 14. Neljandas fookusgrupis osales neli 9. klassi tüdrukut vanuses 15 – 16 ning üks 15 – aastane poiss. Viiendas fookusgrupi intervjuus osales kolm poissi ja kolm tüdrukut 7. – 8. klassist vanuses 13 – 14. Fookusgrupi-intervjuu valimi puhul kasutasin mittetöenäosuslikku valimit. Valimi koostamise meetodiks valisin mugavusvalimi, kus kaasatakse liikmeid uurijale kergesti kättesaadavate huvialuste hulgast ning lähtusin kättesaadavuse aspektist.

Bakalaureusetöös läbi viidud analüüsi põhjal selgus, et õpilased tajuvad õpetajaid keskpäraste ning tavaliste sotsiaalmeedia kasutajatena. Siiski on õpilaste jaoks oluline, et õpetaja jääks sotsiaalmeedias sarnaseks isikule, keda ollakse klassiruumis harjunud nägema. Õpetaja roll kandub edasi ka sotsiaalmeediasse, kus õpilased ootavad õpetajapoolset korrektsust ning õpetaja rolli edasi täitmist olles eeskujuks sarnaselt kooliruumile ka sotsiaalmeedias.

Fookusgrupi-intervjuudest selgus, et õpilaste arvates ei ole omavaheline sotsiaalmeedia sõprus mõjutanud omavahelisi suhteid. Siiski on õpilaste arvates huvitav vaadata õpetajate sotsiaalmeedia profiile ning saadud infot vajadusel kasutada. Õpilaste poolne õpetajate sotsiaalmeedia profiili vaatamine annab neile ettekujutuse õpetajatest väljaspool kooliruumi enda jaoks tavapärasel keskkonnas.

Uuringust selgus, et õpetajad jätavad sotsiaalmeedias üsna sarnase mulje kui klassiruumis, kuid siiski rõõmsama ja vabama. Õpilaste arvates on õpetajad sotsiaalmeedias pigem sõbralikumad ja avatumad kui klassiruumis. Selle põhjuseks võib olla sotsiaalmeedias suurem isikliku info

jagamine, mida klassiruumis ei tehta. Fookusgrupi-intervjuudest selgus, et õpetajad postitavad Facebookis peamiselt pere, kodu, laste ning sõpradega tehtud pilte ning postitusi. Samuti postitavad õpilastesõnul õpetajad infot koolitööst, kooliüritustest ning väljasõitudest klassiga. Siinkohal tuleb ära märkida, et õpilased peavad pigem ebameeldivaks tunnisest tegevuste sotsiaalmeediasse postitamist. Samuti jagavad õpetajad sotsiaalmeedias erinevaid artikleid, lisavad pilte loodusest ja reisidest ning isetehtud toitudest.

Uuringust selgus, et õpilased peavad ebasobivaks kui õpetajad postitavad sotsiaalmeediasse postitusi, mis on seotud illegaalsete teemadega, mis ei sobiks kokku nende õpetaja rolliga või riikuks nende mainet. Osade õpilase arvates on ebasobilik alkoholi- ja tubakatoodete esitlemine sotsiaalmeedia sisus. Teiste õpilaste arvates ei ole see ebasobilik, kuid mõjutaks siiski nende arvamust õpetajast. Ebasobivaks peetakse tugevate poliitiliste vaadete edastamist, kellegi solvamist, visuaalseid fotosid ujumisriietes või liigselt paljastatud keha.

Fookusgrupi-intervjuudest selgus, et sotsiaalmeedias peaks sõbrakutse esitama pigem õpilane või see, kellel on vajadus suhtlust alustada. Mitmete õpilaste jaoks oli imelik saata õpetajale sõbrakutset ning õpetajaga ise vestluse alustamine sotsiaalmeedias oli hirmutav, kuna ei teatud teise osapoole reaktsiooni või arvamust Facebooki platvormi sobilikkusest. Osade õpilaste jaoks peaksid õpilased ise Facebookis õpetajale sõbrakutse saatma. Õpilased peavad õpetajaõpilase Facebooki sõprust normaalseks ning samuti peetakse normaalseks ja tavaliseks omavahelist sotsiaalmeedia suhtlust, mis puudutab kooliga ning kooliüritustega seotud teemasid.

SUMMARY

Secondary school students' and teachers' interactions on social media: students' perspective

Teachers' and students' communication boundaries are extended due to development of society and technology. Verbal communication what initially took place in physical space is moved to social media and internet. Social media has given an opportunity for both sides to get access to the information what was earlier unavailable or private. Possibility to get access to each other information might affect teachers image, what can affect teacher-student relationship in school.

The aim of my bachelor's thesis is to find out how students perceive teachers as social media users, what are the interactions between students and teachers on social media and what usage and content is specific for teachers. I also researched, what are the differences between teacher image in the school room and on social media and what has the interaction on social media brought into school environment. According to findings it is possible to create a social media etiquette for schools and institutions whose work includes student-teacher communication.

My bachelor thesis consists of four chapters. First chapter gives an overview of theoretical background and empirical material. Second chapter focuses on the methodology and sample. Third chapter gives the results and the fourth chapter gives an overview of the conclusions and discussions.

This thesis has three major research questions:

- 1) How does the teacher-student communication on social media affect the interaction in school?
- 2) What is the teacher-student interaction in social media?
- 3) Which social media usage and content practice are common to teachers based on students perspective?

This thesis was written by using qualitative method. Data for this thesis were collected using semi-structured focus group interviews with 25 youth at age 13-16 from Tallinn, Tartu and Harju county. All the participants had to have a social media account and at least one teacher on their Facebook friend list.

The results show that students perceive their teachers as average social media users. It is important to students that teachers represent themselves on social media alike in school. This study shows that friendship and interaction on social media has not influenced the communication or perception outside it. It is interesting for students to view the teacher's social media and have some information from there. It gives students imagination of teacher outside the school environment.

One of the findings of my research were that teachers are similar to the person who they are in classroom, but still more open and friendlier. The reason of it might be that teachers share more private information on social media that they do on Facebook. Research showed that the content of teachers posts includes mostly family, friends and hobbies. Teachers also post about school, learning process and school trips.

According to research students had very strong views about the content what is inappropriate. Based on interviewed students it is inappropriate to have social media content what does not support their role as teacher and ruins their imago. It is inappropriate to post content with alcohol or tobacco products, also sharing strong political views or revealing body (e.g. low-necked blouse, swimwear).

The results show that friend request should be sent by students, otherwise students who did not get the request might feel left out. Students think that teacher-student communication is normal on social media when the topics are about school, events or both sides has something to ask.

KASUTATUD KIRJANDUS

Asterhan, C. S. C., Rosenberg, H. (2015). The promise, reality and dilemmas of secondary school teacher - student interactions in Facebook: The teacher perspective. *Computers & Education*, 85, 134-148.

Begovic, E. (2011). *The Effects of Social Networks on the Student-Teacher Relationship*. Ford Forum Paper.

Boyd, d.m., Marwick, A. E. (2010). I tweet honestly, I tweet passionately: Twitter users, context collapse, and the imagined audience. *New Media & Society*, 13(1), 114–133

Carrigan, M. (2016). *Social Media for Academics*. London: SAGE Publications.

Child, J. T., Petronio, S. (2011). Unpacking the paradoxes of privacy in CMC relationships: The challenges of blogging and relational communication on the internet. *Computer-mediated communication in personal relationships*, 21-40.

Chugh, R., Ruhi, U. (2018). Social media in higher education: A literature review of Facebook. *Education and Information Technologies*, 23 (2), 605 – 616

Devaney, L. (2016). 14 surprising facts about educators' social media use. *Eschool News*. Kasutatud 04.01.2018 <https://www.eschoolnews.com/2016/07/29/14-facts-about-educatorssocial-media-use/>

Eestlaste interneti ja sotsiaalmeedia kasutus aastal 2018. Milos. Kasutatud 15.05.2018 <https://milos.ee/eestlaste-interneti-ja-sotsiaalmeedia-kasutus/>

Froment, F., García González, A. J., Bohórquez, M. R. (2017). The Use of Social Networks as a Communication Tool between Teachers and Students: A Literature Review. *Turkish Online Journal of Educational Technology - TOJET*, 16 (4), 126-144

Funny Teacher Memes. Best Teacher Resources Blog. (2014). Kasutatud 28.10.2017 <http://bestteacherblog.com/funny-teacher-memes/>

Hart, J. E. (2012). *OMG! Exploring and Learning from Teachers' Personal and Professional Uses of Facebook*. Action in Teachers Education. London: Routledge

- Hershkovzt, A., Forkosh-Baruch, A. (2017) Teacher-Student Relationship and Facebook-Mediated Communication: Student Perceptions. *Comunicar: Media Education Research Journal*, 25 (53), 91-100
- Hew, K. F. (2011) Students' and teachers' use of Facebook. *Computers in Human Behavior*, 27, 662-676.
- Kalmus, V., Masso, A., Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs*. Kasutatud 16.10.2017 <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Kothari, C., R. (2004). *Research Methodology: Methods and Techniques*. New Age International.
- Laherand, M.-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: OÜ Infotrükk
- Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M., Strömpl, J. (2014). *Intervjuu*. Kasutatud 15.10.2017 <http://samm.ut.ee/intervjuu>
- Lehrer, A. (2011) Keep the Poking To Yourself, Mrs. Robinson: The Missouri Facebook Statute And Its Implications For Teacher Free Speech Under the First Amendment. *Law School Student Scholarship*. http://scholarship.shu.edu/student_scholarship/2
- Litt, E. (2012). Knock, knock. Who's there? The imagined audience. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 56(3), 330-345.
- Madden, M., Lenhart, A., Cortesi, S., Gasser, U., Duggan, M., Smith, A., Beaton, M. (2013). Teens, Social Media, and Privacy. *Pew Research Center, The Berkman Center for Internet & Society at Harvard University*. Kasutatud 03.01.2018 http://www.loooker.com/wpcontent/uploads/2013/05/PIP_TeensSocialMediaandPrivacy_FINAL.pdf
- Margulis, S. T. (2003). Privacy as social issue and behavioral concept. *Journal of Social Issues*, 59(2), 243-261.
- Mazer, J. P., Murphy, R. E., Simonds, C., J. (2007). I'll See You On „Facebook“: The Effects of Computer-Mediated Teacher Self-Disclosure on Student Motivation, Affective Learning, and Classroom Climate. *Communication Education*, 56, 1 – 17.

- Murumaa-Mengel, M. (2017). *Managing Imagined Audience Online: Audience Awardness as a Part of Social Media Literacies*. Doktoritöö. Tartu: University of Tartu.
- Murumaa, M., Siibak, A. (2012). The imagined audience on Facebook: Analysis of Estonian teen sketches about typical Facebook users. *First Monday*, 17(2).
- McQuail, D. (2000). *Massikommunikatsiooni teooria*. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus
- Mäger, T. (2014). *Sotsiaalmeedia roll vägivaldse käitumise kujundajana Pärnu kolme kooli 7.-9. klasside noorte seas Facebook ja Ask.fm näitel*. Tartu Ülikool, sotsiaaltöö korralduse osakond.
- Ojasild, H. (2012). Koolitunnid Facebooki? Ei!. *Õpetajate Leht*. Kasutatud 05.01.2018 <http://opleht.ee/2012/11/koolitunnid-facebooki-ei/>
- Olson, J., Clough, M., Penning, K. (2009). Prospective elementary teachers gone wild? An analysis of Facebook self-portrayals and expected dispositions of preservice elementary teachers. *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 9(4), 443-475.
- Petronio, S. (2002). *Boundaries of privacy: Dialectics of disclosure*. Albany, NY: State University of New York Press.
- Petronio, S. & Reiersen, J. (2009). Regulating the privacy of confidentiality: Grasping the complexities through Communication Privacy Management Theory. *Uncertainty, information management and disclosure decisions: Theories and Applications*, 65-383.
- Proudfoot, J. G., Wilson, D., Valacich, J. S., Byrd, M. D. (2018) Saving face on Facebook: privacy concerns, social benefits, and impression management. *Behaviour & Information Technology*, 37(1), 16-37
- Rooste, K. (2013). *Algklassiõpetajate ja -õpilaste suhtlustrendid Facebookis: õpetajate kogemused*. Magistritöö. Tartu Ülikool, sotsiaal- ja haridusteaduskond.
- Räim, S. (2014). *Õpetajate nägemus privaatsusest sotsiaalmeedias*. Magistritöö. Tartu Ülikool, sotsiaal- ja haridusteaduskond.
- Rämmer, A. (2014). *Valimi moodustamine*. Kasutatud 15.10.2017 <http://samm.ut.ee/valimid>

Sang, W. S. (2014). *The criteria of students' and teachers' communication privacy management in Facebook and their effect on teacher-student relationship*. Master's Thesis. University of Lapland, Faculty of education, Center for media pedagogy

Social Media Policy. Implementation procedures – March 2018. (2018). NSW Department of Education

Solove, D. (2004). *The Digital Person: Technology and Privacy in the Information Age*. New York: New York University Press.

Tufekci, Z. (2008). Can you see me now? Audience and disclosure management in online social network sites. *Bulletin of Science, Technology, and Society*, 28(1), 20–36

Vickery, J. R. (2015). 'I don't have anything to hide, but...': the challenges and negotiations of social and mobile media privacy for non-dominant youth. *Information, Communication & Society*, 18(3), 281-294.

Vihalemm, T. (2014). *Fookusgrupi intervjuu*. Kasutatud 15.10.2017
<http://samm.ut.ee/fookusgrupi-intervjuu>

Woodley, C., Silvestri, M. (2014). The Internet Is Forever: Student Indiscretions Reveal the Need for Effective Social Media Policies in Academia. *American Journal of Distance Education*, 28, 126-138.

Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu Ülikool.

12 Cases Providing Why Teachers Should Not Be On Facebook (2016). The Daily Greatest. Kasutatud 28.10.2017 <http://dailygreatest.com/funny/12-cases-proving-why-teachers-shouldnot-be-on-facebook/>

LISAD

LISA 1. Bakalaureusetöö intervjuukava

Tutvustan ennast ning töö eesmärgi, räägin lühidalt andmete kasutamisest teadustöös.

Sissejuhatus

- Kui vana sa oled ja mitmendas klassis sa käid?
- Kui aktiivne sotsiaalmeedia kasutaja sa oled?
- Kui aktiivne Facebooki kasutaja sa oled?
- Kirjelda, mida sa Facebookis teed.
- Millistes sotsiaalmeedia kanalites sa õpetajatega „sõber“ oled?
- Kui palju on sinu Facebooki sõbralistis õpetajaid? Milliste ainete õpetajad need on? Kas kuulud ka mõnda õpetajate või kooliga seonduvasse Facebooki gruppi? Millised grupid need on?

Eesmärk: milline on õpetaja-õpilase interaktsioon sotsiaalmeedias?

- Kuidas sulle tundub, kas õpilased ja õpetajad võiksid omavahel Facebookis suhelda?
- Mis sa arvad, kes peaks Facebookis/sotsiaalmeedias suhtlust alustama, sõbrakutse saatma, õpetaja või õpilane? Miks?
- Kirjelda palun, milline võiks õpetaja-õpilase omavaheline suhtlus sotsiaalmeedias välja näha?
- Kuivõrd sa üleüldse enda õpetajate postitusi ja jagamisi sotsiaalmeedias märkad?
- Hinnanguliselt, kuidas sulle tundub, kui sageli õpetajate postitustele reageerid? Neid laigid, jagad, kommenteerid?
- Kuivõrd õpetajad sinuga Facebookis kontakti otsinud on? Mis teemadel nad suhelda on soovinud?
- Mis teemadel oled sa ise õpetajatega Facebookis suhelnud? Kuivõrd oled täheldanud, et õpetajad kommenteerivad või laigivad sinu sotsiaalmeedia postitusi?
- Millised postitused on sinu õpetajate tähelepanu pälvinud?

- Kuidas sulle tundub, kui võrd sinu enda sotsiaalmeedia kasutus on olnud mõjutatud teadmisesest, et õpetaja võib sinu postitusi näha ja neile reageerida?
- Kas oled kunagi muutnud enda postitusi või jätnud need isegi tegemata, sest on meenunud, et õpetaja on sinu sõprade nimekirjas?

Eesmärk: kuidas võrd on õpilased märganud sotsiaalmeedias õpetajate postitustes ja netiketis käitumist?

- Kas sa oled vaadanud õpetajate Facebooki profile? Millist infot oled sealt saanud?
- Kuidas sulle tundub, mis teemadel õpetajad sinu arvates kõige tihemini Facebookis postitusi teevad?
- Nimeta palun kolm omadussõna, mis sinu arvates kirjeldaks kõige paremini tüüpiliste õpetajate sotsiaalmeedia kasutust.

Eesmärk: miliste sotsmeedia kasutajatena tajuvad õpilased enda õpetajaid?

- Mis sa arvad, kas tõik, et õpilased on õpetajaga Facebookis sõbrad mõjutab kuidagi ka õpetajate Facebookis käitumist? Mil moel? Tooge näiteid.
- Kirjelda, mida on sinu arvates õpetajaga Facebookis sõber olemine õpetaja-õpilase omavahelisse suhtlusesse kaasa toonud?
- Kui võrd mõjutab Facebookis sõbraks olemine sinu suhtlust ja sidet õpetajaga? Kuidas see mõjutab?

Eesmärk: kuidas mõjutab omavaheline veebisuhtlus omavahelisi suhteid ja läbikäimist koolisituatsioonis?

- Palun kirjelda, millise inimese mulje jätab sulle sinu õpetaja Facebooki profiil?
- Missugusena iseloomustaksid õpetajat klassiruumi ees seistes?
- Milliseid sarnasusi ja erinevusi võiksid välja tuua nii selle sotsiaalmeedias kuvatava õpetaja ja klassiruumi ees seisva õpetaja kuju vahel?
- Mida uut oled teada saanud enda õpetaja kohta tänu tema sotsiaalmeedia profiilile?

- Mis sa arvad, millist rolli on sinu ja õpetaja omavahelises suhtluses mänginud teie omavaheline sotsiaalmeedia sõprus? Too palun mõni näide. Miks see nii võib olla?
- Kuivõrd on sinu arvamus oma õpetajast muutunud peale Facebookis sõbraks saamist? Mille pärast see võib nii olla?

Eesmärk: millised sotsiaalmeedia kasutus- ja sisuloomepraktikad on õpilaste arvates õpetajatele omased?

- Mida õpetajad Facebookis sinu arvates peamiselt teevad?
- Mida nad postitavad?
- Kuidas sulle tundub, mis teemadel sinu õpetajad eelkõige sotsiaalmeedias postitusi teevad? Millist sisu sinu õpetajad sotsiaalmeedias eelkõige jagavad?

Eesmärk: mida peetakse ebasobivaks ja mida mitte?

- Kas sinu arvates on selliseid teemasid, millest õpetajatel ei sobiks sotsiaalmeedias postitusi teha?/Kas on selliseid teemasid, mida õpetajal ei ole sobilik sotsiaalmeedias puudutada?
- Milliseid ebasobivaid õpetajate poolt tehtud postitusi oled märganud?
- Milliseid pilte õpetajad postitavad?
- Kuidas õpetajad Facebookis kirjutavad?

Projektiivtehnika ülesanded:

Näide 1:

(Õpetaja teeb klassiga pildi ja postitab selle oma Facebooki lehele)

Täna käisin enda pisikestega kinos filmi vaatamas. Oli super vahva, aitäh!

- Mida arvad sellisest postitusest?
- Kas sinu õpetajad on ka ise postitanud sinu klassist pilte enda sotsiaalmeediasse?
- Kuidas käitüksid, kui oleksid ise pildil?

Näide 2:

Sinu õpetaja tag-itakse selle pildi all või teie õpetaja laigib seda pilti.

- Mida sa arvad, kui sinu õpetaja nii käitub?

- Kuidas see sõnum sind puudutaks?
- Millise emotsiooni sinus tekitab?
- Kas saadaksid nähtu edasi enda sõpradele? Miks?

Näide 3:

- Kuidas reageeriksid, kui oleksid ise postitaja rollis?
- Kuidas reageeriksid, kui oleksid klassikaaslane?

Näide 4:

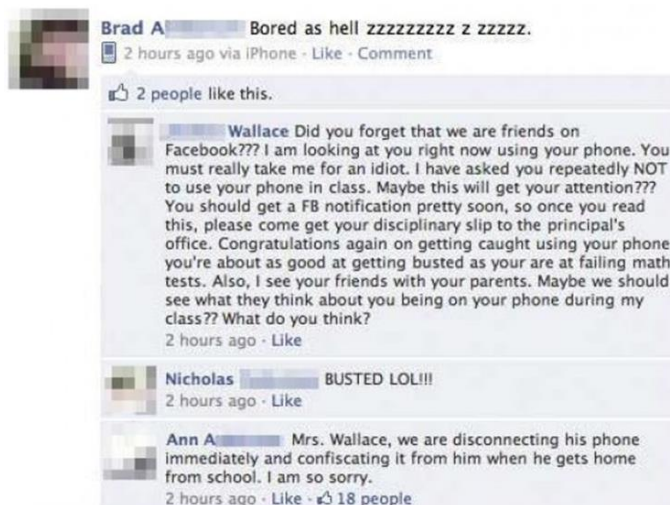
- Kirjelda palun, mida siin pildil näed.
- Kuidas reageeriksid, kui sinu õpetaja postitaks sellise pildi?
- Mis emotsiooni see sinus tekitaks?
- Kas saadaksid selle õpetaja postituse kellelegi edasi? Kellele? Miks?

LISA 2. Projektiivtehnika ülesanded

Näidispostitus nr1.	<p>Õpetaja teeb klassiga pildi ja postitab selle oma Facebooki lehele. Täna käisin enda pisikestega kinos filmi vaatamas. Oli super vahva, aitäh! 😊</p>
Näidispostitus nr2.	<p>Õpetaja märgitakse selle pildi alla või teie õpetaja laigib seda pilti.</p> <p>(Funny Teacher Memes, 2014)</p>
Näidispostitus nr3.	<p>Õpetaja märgitakse selle pildi alla või teie õpetaja laigib seda pilti.</p> <p>(Funny Teacher Memes, 2014)</p>

Näidispostitus nr4.

Situatsiooni kirjeldamine ning enese olukorda panemine.

(12 Cases Providing..., 2016)

Näidispostitus nr5.

Pildi kirjeldamine ning õpetaja konteksti panemine.

(Dailymail, 2011)

LISA 3. Lapsevanema nõusoleku vorm

Lugupeetud lapsevanem!

Mina olen Marleen Otsus, Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni III kursuse tudeng. Kirjutan bakalaureusetööd teemal “Põhikooli õpilaste ja õpetajate kommunikatsioon sotsiaalmeedias: õpilaste kogemus”, mille eesmärgiks on uurida, kuidas õpilane tajub õpetajat sotsiaalmeedia kasutajana, milline on õpilaste-õpetajate interaktsioon sotsiaalmeedias ning kuidas mõjutab õpetaja sotsiaalmeedias tegutsemine õpilase arvamust õpetajast. Uuringus viin läbi grupiintervjuud 7.-9. klassi noortega.

Uuringus osalemine on vabatahtlik ning intervjuueeritav võib uuringus osalemisest loobuda igal ajahetkel. Kinnitan, et uuringus on tagatud osaleja anonüümsus ning uuringus osalemine ei ohusta Teie last mitte üheski valdkonnas. Andmete töötlemisel garanteerin anonüümsuse – osalejate äratundmiseks ei kasuta nime, ei viidata konkreetsele koolile ega õpetajatele. Kogu informatsioon, mis võib sisaldada personaalseid isikuandmeid või viidata konkreetsele uuringus osalejatele, eemaldatakse transkriptsioonidest.

Tudengite lõputööd on elektrooniliselt kättesaadavad Tartu Ülikooli raamatukogu üliõpilastööde andmebaasis Dspace, kuid intervjuude transkriptsioonide täistekste näevad lisaks minule vaid minu juhendaja ning vajadusel töö kaitsmiskomisjoni liikmed. Intervjuu salvestusi hoitakse uuringu läbiviija arvutis töö kaitsmiseni. Andmeid võidakse kasutada ingliskeelse teadusteksti kirjutamisel ning sellele laieneb eelpool väljatoodud anonüümsuse garantiid.

Nõusoleku andmiseks enda lapse osalemisel uuringus digiallkirjastage antud dokument või edastage see paber kandjal.

Mina, Marleen Otsus, kinnitan, et kasutan intervjuus saadud andmeid vaid teadustöös vastavalt eelpool kirjeldatud tingimustel.

Uuriija allkiri.....

Kuupäev, kuu, aasta

Mulle,, on selgitatud, mis on nimetatud uuringu eesmärk ja meetodika ning kinnitan oma nõusolekuga enda lapse osalemiseks ja andmete kasutamiseks teadustöös allkirjaga. Tean, et uuringu käigus tekkivate küsimuste ja võimalike probleemide kohta saan mulle vajalikku täiendavat informatsiooni uuringu läbiviijalt Marleen Otsuselt.

Lapsevanema allkiri.....

Kuupäev, kuu, aasta

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Marleen Otsus

(28.04.1996)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„Põhikooli õpilaste ja õpetajate kommunikatsioon sotsiaalmeedias: õpilaste kogemus“

mille juhendaja on Prof. Andra Siibak,

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace´i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2 olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3.kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 01.05.2018